

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 33.

Onsdagen den 1 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 27 och protokollet för den 24 i denna månad.

Företogs val af en revisorssuppleant vid innevarande års granskning af Statsverkets samt Riksbankens och Riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning efter Bruksegaren Chr. R. Geijer, som detta uppdrag sig afsagt; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:

Kaptenen Grefve A. F. R. von Rosen med 40 röster.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 24 och 25 sistlidne April bordlagda utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag i fråga om löneroglering för landsstaten m. m. *Löneroglering för landsstaten.*

1:sta punkten.

Mom. a och b.

Biföllos.

Mom. c.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Utskottets förslag innehåller en redogörelse, hvarför Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition i förevarande ämne, och då den motivering, som häri innefattas, upptager en missuppfattning af Kongl. Maj:ts proposition, så anhåller jag att, i likhet med hvad Chefen för Civildepartementet inom Andra Kammaren har upplyst, här få redogöra för den missuppfattning, som Stats-Utskottet här har framställt.

Motiveringen för Stats-Utskottets utlåtande finnes på sidan 7 och innehåller:

»Nu ifrågavarande förslag afser uppenbarligen, att länsmännen enligt

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

regel skulle blifva på statens bekostnad försedda med bostadslägenhet, och skulle, när desse tjenstemäns antal uppgår till 520, af hvilka för närvarande endast 201 äro försedda med dylik förmån, alltså erfordras 319 nya boställen. Visserligen vore afsigt, att dessa skulle anskaffas genom upplåtande af lämpliga staten tillhöriga jordlägenheter, och att alltså statsverket i allmänhet icke skulle komma att betungas genom inköp af bostadslägenheter, men otvifvelaktigt skulle likväl den ifrågasatta åtgärden komma att för statsverket medföra ganska väsentliga kostnader i och för uppförande af erforderliga byggnader, hvartill ytterligare kommer att, derest det föreliggande förslaget vunne Riksdagens godkännande, sannolikt i flera fall framställningar komme att göras om inköp af passande bostadslägenheter i sådana orter, der för ändamålet lämpliga, staten tillhöriga egendomar icke funnes tillgängliga.»

Det är icke meningen med den framställning, som Kongl. Maj:t i förevarande ämne gjort, att alla de länsmän, som för närvarande sakna boställen, skulle erhålla sådana, och följaktligen är här icke tal om att 319 nya boställen skulle anskaffas, utan framställningen afser allenast att inom de distrikt, der det för närvarande icke finnes boställen, eller der sådana finnas, som icke hafva lämpligt läge, men der andra kronolägenheter af lämplig beskaffenhet och jemförelsevis mindre omfattning blifva efter utgångna arrendekontrakt lediga, Kongl. Maj:t skulle hafva rätt att åt länsmän anvisa sådana lägenheter till bostad, der de hafva ett sådant läge, att detta kan prövas lämpligt. Icke heller är meningen att verkställa uppbyggande af nya boställshus på sådana lägenheter, som möjligen antingen sakna sådana eller också hafva dylika till en mindre omfattning, än som kan anses vara önskligt. I allmänhet äro ju alla dessa lägenheter eller åtminstone de, som förut varit upplåtna till lägre militieboställen, försedda med några åbyggnader i likhet med hvad för kronohemman i allmänhet är stadgadt, och det vore ju alltid en fördel, om för desse tjenstemän så beskaffade bostadslägenheter vore att tillgå. Men det är mindre med afseende på fördelen för sjelfve tjenstemännen, som den föreslagna åtgärden är af Kongl. Maj:t förordad; det är för det *distrikt*, der länsmannen har sin verksamhet, af den största vikt att han är bosatt på ett sådant ställe, som är lägligt och lämpligt för alla dem, som med denne tjensteman hafva en ständig beröring. Det är också af vikt, att det finnes sådana lägenheter att anvisa, när man eljest svårigen kan förbinda desse tjenstemän att taga sin bostad på det ställe, som finnes lämpligast, utan måste åtnöjas allenast de äro boende *inom distriktet*, äfven om de hafva sin bostad så olämpligt belägen, som man gerna kan tänka. Fall hafva också redan flera gånger inträffat inom vissa orter, att svårigheter mött för desse tjenstemän att skaffa sig lämpliga bostadslägenheter. Det har anförts af en landshöfding, som tillika är representant i Andra Kammaren, att en af länsmännen i ett af våra mest befolkade län icke kunnat bereda sig fast bostad, utan fått hyra sig in i torplägenheter under en period på det ena och under en annan på det andra stället.

Detta kan naturligen hvarken för distriktet eller för ärendenas handhavande vara till gagn, och frågan är ju icke om, att statsverket skulle tillskyndas någon särskild utgift därför, ty värdet af de lägen-

heter, som skulle anvisas till boställen åt desse tjenstemän, skulle uppskattas efter samma grunder, som förslagen till arrenden af kronolägenheter i allmänhet uppskattas, och då sedan ett lika stort afdrag på den kontanta lönen skulle göras, så blefve ju derigenom kronans rätt fullt tillgodosedd.

Utskottet har visserligen föreslagit, att det skulle göras till föremål för en särskild framställning af Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t, der sådant *i vissa undantagsfall* kunde vara lämpligt, ville framlägga förslag till att låta en del länsmän bibehålla sina nuvarande boställen, eller till att genom statens försorg förse dem med andra bostadslägenheter. Utskottet utgår härvid för det första från den föreställningen, att det icke vore lämpligt eller önskligt, att en sådan anordning *i allmänhet* vidtoges, utan det skulle endast ske *i undantagsfall*, och för det andra vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det uppskof, som genom denna frågas reglering efter Utskottets förslag skulle uppstå, är förenadt med väsentliga olägenheter. Det är nemligen just nu vid öfvergången från den gamla förvaltningen, som genom indragning af en mängd mindre militieboställen åtskilliga lägenheter skulle kunna finnas lämpliga till boställen åt de ifrågavarande tjenstemännen, likasom också af sådana mindre kronolägenheter, som, enligt förut fattadt beslut, skola försäljas på grund deraf, att deras arrende icke uppgår till 200 kronor, många kunna finnas, som särdeles väl lämpa sig till bostäder åt länsmän. Om nu, på sätt Utskottet föreslagit, man icke skulle *i princip* fastställa hvad Kongl. Maj:t uttalat, utan det blefve beroende på framställningar till särskilda riksdagar, den ena efter den andra, allt efter som behof yppade sig, så komme under tiden må hända en stor del af dessa lägenheter att försvinna från Kongl. Maj:ts disponibilitet, ty år efter år försäljas ju sådana lägenheter, hvars arrende icke uppgår till 200 kronor, och, i samma mån som underofficersboställena afträdas, komma äfven andra åtgärder att med dem ega rum.

Kan det då vara skäl i att frångå de fördelar, som genom ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition skulle vinnas, för den osäkra fördels skull, som man möjligen kunde finna genom att antaga Utskottets förslag?

Man invänder kan hända, att det icke är gagneligt, att länsmännen hafva en bostadslägenhet, om dermed är förenadt åkerbruk; men här är uppenbarligen icke afsedt att skaffa dem ett sådant åkerbruk, som skall draga deras uppmärksamhet och intresse från den egentliga tjensten, utan meningen är blott att gifva dem så pass mycket åkerbruk, att de skola kunna föda en eller två hästar, och för desse tjenstemän, som snart sagdt dagligen äro förpligtade att gifva sig ut på resor inom sitt distrikt, är det af allra största vigt att ega det befordringsmedel, som ligger i att hafva egna hästar.

Man får härvid icke erinra, att de likasom andra statens tjenstemän kunna requirera skjuts från närmaste skjutsanstalt och sedan upptaga kostnaden därför i reseräkningen. De flesta resor, som länsmännen skola göra, äro nemligen icke föremål för godtgörelse af allmänna medel och för en stor del få de icke heller ersättning af enskild part.

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

De skola sålunda tvingas att med den ringa lön, som är dem beskärd, bestrida utgifterna för denna skjuts, och det är icke alltid sagdt, att de ens kunna få skjuts, när de behöfva, ty deras bostads-lägenhet kan vara så belägen, att det icke finnes någon skjutsstation i närheten, och det icke alltid kan påräknas, att den närboende allmogen skall vara benägen att lemna ut sina hästar, helst då t. ex. sådant påfordras om natten eller för färder, som icke sluta vid någon skjutsstation, eller till ställen, belägna så långt bort, att det skulle vara stora svårigheter för dem att derifrån komma hem. På alla dessa skäl och tillika på dem, som i Kongl. Maj:ts proposition äro utvecklade, anhåller jag om bifall till hvad Kongl. Maj:t i ämnet föreslagit.

Herr Stråle: Det må vara, att inom en eller annan del af riket behof af boställen för länsmän icke är så stort som på andra orter, men jag vågar dock påstå, att i *allmänhet* inom riket behofvet af boställen för länsmännen är af öfvervägande vikt. Såsom den föregående talaren redan påpekat, är det icke likgiltigt, huruvida länsmanen har eller icke har en fast bostad, dit postgången är ordnad och der allmänheten vet att han bor. Har han icke fast bostad, så får han lof at skaffa sig det, men detta kan understundom möta stora svårigheter. Vi hafva exempel derpå, att i ett distrikt länsmanen alls icke kunnat få fast bostad, men om det också icke alltid är så illa, så kan det dock ofta nog hända, att han får sin bostad i utkanten af sitt distrikt, och dermed kan väl icke distriktets invånare vara belätne, lika litet som om han ofta flyttar. Ja! det har varit fråga om att länsman skulle bo i stad.

Med skäl må man fråga: hvad är länsmanen för en tjänsteman, om han icke har häst? Den föregående talaren har redan utvecklat vigten häraf, och jag vill derfor blott dertill lägga en antydning om olämpligheten deraf, att länsmanen måste vända sig till sina grannar för att erhålla skjuts då han skall gifva sig ut för att t. ex. göra ett beslag eller spana efter någon brottsling. Ytterligare vill jag anmärka att, om länsmanen icke har egen häst, utan skall betala skjuts för hvarje gång han reser, då blifver väl frestelsen för honom stor, att resa så litet som möjligt. Jag ber att få fästa Herrarnes från landsbygden uppmärksamhet på, hvilka följder kunna befaras, i händelse länsmännen för mycket frestas att undvika resor.

Utskottet har på sitt sätt tänkt på länsmannens bästa och sagt att, om han får boställe, så skulle det kanske blifva förenadt med svårigheter för honom att skaffa sig nödiga inventarier; men hvad är det för en kostnad mot om länsmanen skall nödgas skaffa sig eget jordbruk? Det är en farlig sak för en obemedlad länsman att kasta sig in på köp eller, låt vara, arrende af jord. Jag fruktar, att han derigenom ledes in i vida större och farligare affärsförvecklingar, än för den jemförelsevis obetydliga kostnaden af att sätta upp nödiga inventarier till ett litet boställe. Och om *stora* boställen har det icke varit tal.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition vinner man en icke obetydlig fördel derigenom, att den färdag, som länsmännen hittills på nuvarande boställen haft,

kommer att upphöra, och detta är ett mycket välbetänkt förslag, all-*Lönereglering*
denstund bostället icke är till för tjänstemannen, utan för tjänsten, och *för lands-*
således, då en tjänsteman afgår, så bör den nye tjänstemannen så fort *staten.*
ske kan få tillträda bostället. (Forts.)

Utskottets förslag omfattar två delar: den ena är att bereda *nya* boställen åt länsmän. Det har redan från statsrådsbänken blifvit anfördt, att man genom Kongl. Maj:ts proposition afsett att, så vida sådant kan ske utan kostnad för statsverket, bereda bostad åt länsmännen på dertill lämpliga platser. Bostället skulle nemligen uppskattas såsom andra kronoarrenden och det uppskattade arrendebeloppet afräknas från länsmännens kontanta lön. Den andra delen i Utskottets förslag är, att Utskottet icke vill låta de länsmän, som redan hafva boställen, få behålla dem.

Utskottets förslag har visserligen gått igenom i Andra Kammaren, men med mycket ringa röstpluralitet. Jag hoppas, att denna Kammare behjertar de skäl, som äro anförda för behöfligheten af boställen för länsmännen, och åtminstone icke bifaller Utskottets förslag, att man skall undersöka, huruvida icke de länsmän, som redan hafva boställen, böra förlora dem.

Jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har icke mycket att tillägga, då de två föregående talarne, som här uppträdt, hafva yrkat afslag å Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ty ehuru väl ännu icke någon af Utskottets ledamöter yrkat bifall till Utskottets förslag, så förväntar jag dock, att sådant skall ske, då ju äfven några af denna Kammares ledamöter bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit. Men det är med anledning af ett yttrande från statsrådsbänken, att det icke vore meningen, att *alla* länsmän skulle föreses med boställen, utan att detta skulle ske endast i *särskilda* fall, och att alla de, som ega boställen, skulle dervid behållas, som jag begärt ordet.

Om detta är meningen med Kongl. Maj:ts proposition, så tror jag, att Utskottet fullständigt tillstyrkt hvad Kongl. Maj:t önskat; men för min del uppfattar jag Kongl. Maj:ts proposition på ett helt annat sätt, nemligen så, att *samtliga* länsmän skola föreses med boställen, så fort omständigheterna dertill föranleda.

Hvad nu särskildt beträffar den frågan, om det vore så nödvändigt eller nyttigt att alla länsmän hafva boställen, så har jag för min del funnit, att Utskottet mycket fullständigt och väl motiverat, att detta icke alltid skulle vara händelsen, och första resultatet af ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition blefve väl det, att de länsmän, som hafva gamla boställen, dervid bibehölles.

Jag känner en länsman i Göinge härad, som har ett boställe, hvilket icke i lönen är taxerad till mera än 220 kronor, men han har 1,050 kronor i årligt arrende af detta boställe, och följaktligen har han åtnjutit en oskäligt hög lön i förhållande till åtskilliga andra länsmän.

Samma blefve otvifvelaktigt förhållandet på flera håll, och jag tror icke, att det blefve någon vinst för länsmännen, om bostället skulle afräknas på lönen, ty hvilken som helst, som blifver länsman, är dock

Lönereglering för landsstaten. antagligen icke i sämre ställning, än att han åtminstone kan arrendera ett boställe.

(Forts.)

Jag känner äfven en länsman, som hyrer sig in hos bönderne och ackorderar med dem om skjuts, då han det behöfver, och det går mycket bra för honom att på det sättet få sig hästar för sina resor. Nu kan det väl hända, att det bland ett antal af 520 länsmän kan finnas några kitsliga och illa ansedda personer, för hvilka det möjligen kunde blifva svårt att få bostäder, men detta måste dock räknas till undantagen och icke till regeln.

Jag vet väl icke, huru denna Kammare vill fatta saken, men jag hade för min del trott, att Stats-Utskottet i denna fråga varit så fullständigt tillmötesgående i alla förslag, som regeringen framställt, att jag nästan ansett det vara omöjligt, att Riksdagen under närvarande brydsamma förhållanden kunde bifalla Kongl. Maj:ts proposition så vidsträckt, som verkligen föreslagits skola ske, och jag hade därför trott, att denna Kammare skulle vara belåten med hvad Stats-Utskottet föreslagit. Med anledning deraf hade jag icke ämnat uppträda i denna fråga, utan stillatigande låta den gå förbi, ehuru jag icke kan dölja för mig, att man härvid varit alltför frikostig mot länsmännen, som derigenom i allmänhet få en dubbel aflöning. Jag tror icke heller att konjunkturena äro sådana, att tidpunkten kan anses lyckligt vald för att sålunda bevilja högre anslag till så stort belopp; men allt detta skulle jag låtit vara, om man varit nöjd med hvad Utskottet i denna punkt föreslagit. För min ringa del kan jag visserligen icke inverka på sakens utgång, men jag har dock ansett mig böra yttra, att jag vill bifalla Utskottets förslag så väl i denna, som i alla de öfriga punkterna.

Ehuru man vill förespegla oss, att sportelsystemet skall upphöra, så kan jag dock för min del icke finna annat, än att det blott är en högst ringa del af detsamma, som kommer att gå bort, och länsmännen skola fortfarande i de flesta fall hafva betalning för sina resor.

Jag minnes, huru man förlidet år, då ett Särskildt Utskott behandlade utsökningslagen, trodde, att sättet för kommunalutskylders indrifning skulle blifva ett annat, än det hittills varit; men hvarken jag eller någon annan har häraf hört något. Detta kan väl icke hindra, att en förändring deri framdeles sker, men för närvarande tror jag icke, att det är så många resor, som länsmännen göra utan att därför få ersättning, ty ofta få de ersättning i brottmål och i många fall äfven i allmänna polismål.

Jag tror sålunda, att man mycket väl tillgodoser landsstatens tjänstemän, om man bifaller Utskottets förslag i sin helhet, och för närvarande får jag därför slutligen yrka bifall till den nu förevarande punkten af Utskottets utlåtande.

Herr Montgomery Cederhielm: Jag anhåller att få upplysning om, huruvida från Andra Kammaren ankommit protokollsutdrag om Andra Kammarens beslut i denna fråga.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ett af Andra Kammarens sekreterare meddeladt intyg, nämnda Kammare bifallit det förevarande momentet.

Herr Montgomery Cederhielm: Ehuru jag helt och hållet instämmer i allt, som blifvit yttradt af de två första talarne till försvar för Kongl. Maj:ts proposition, en proposition som jag för min del äfven inom Stats-Utskottet understödt, får jag dock fästa uppmärksamheten derpå att, så som frågan för närvarande befinner sig, torde det väl icke nu vara mycket skäl att påyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition ur rent formel synpunkt. Då Andra Kammaren nu bifallit denna punkt, finnes ju icke annat att välja på än att antingen återremittera densamma, i hvilket fall Utskottet kommer tillbaka med begäran att Första Kammaren måtte i ärendet fatta beslut, eller ock att, såsom här blifvit yrkadt, bifalla Kongl. Maj:ts proposition; men i sistnämnda händelse förfaller ju hela frågan. Jag hemställer, om *det* kan vara bättre än att bifalla hvad Stats-Utskottet här föreslagit. Man har i Stats-Utskottet likväl lyckats komma så långt, att man gått en medelväg emellan två alldeles motsatta åsigter med lika starka försvarare, och det är vanligtvis allt, man i så fall kan komma till. Här är ju förslaget, att Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle finnas oundgängligen nödigt att en del länsmän blefve bibehållna vid sina nuvarande boställen, eller genom statens försorg med andra bostadslägenheter försedde, skulle till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet. Det synes mig alldeles klart att, ehuru detta visserligen är en omväg, det likväl är tydligt att, vid hvarje tillfälle ett sådant förslag efter behörig utredning framläggdes, det kommer att af Riksdagen bifallas. Det är således hufvudsakligen de formella skälen, som nu torde böra tala, och då jag tror, att genom hvad Utskottet föreslagit allt har vunnits, som verkligen nu kan vinnas, så, ehuru jag, såsom sagdt, helt och hållet delar de åsigter, som äro framställda i Kongl. Maj:ts proposition, tror jag likväl, att för närvarande det rigtigaste och klokaste är att bifalla Utskottets förslag.

*Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Friherre Klinekowström: Då jag i princip gillar, att de embets- och tjänstemän, hvilka skola vistas och lefva bland befolkningen på landet, äfven böra vara derstädes bosatta och bofasta, och icke några lösdrifvare, så kan jag icke annat än instämma uti de skäl, som ligga till grund för Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt. Jag beklagar endast, att på grund af de formella skäl, som af en ärad ledamot af Stats-Utskottet just nyss här blifvit framställda, frågan läser blifva sämre tillgodosedd, om Första Kammaren nu fattar ett beslut i likhet med hvad reservanterne föreslagit, än om den förenar sig om Stats-Utskottets förslag. Jag hade, i likhet med två föregående talare, önskat framgång till Kongl. Maj:ts proposition, eller att länsmännen skulle få boställe, men, när nu detta svårligen kan ske genom någon Första Kammarens åtgärd för närvarande, så nödgas jag finna mig med Herr Montgomery Cederhielm i yrkandet om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Beck-Friis: Till en början ber jag att få förklara, att jag för min del hufvudsakligen anslutit mig till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt. Jag tror nemligen, att det är af stor vikt, att dessa tjänstemän i allmänhet äro försedda med bostadslägenheter, och jag

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

kan för min del icke finna, att något principiellt skäl deremot kan anföras. Vi hafva åtskilliga statens tjänstemän, som till följd af sin tjänstebefattning måste vistas på en bestämd ort och som därför äro försedde med boställen. För att icke tala om presterskapet, så vill jag blott erinra om att vi här ju på sista tiden beviljat millioner för att förse jernvägstjänstemän med boställen. Med afseende på den tjänsteman, hvarom nu är fråga, och som utgör den yttersta länken i förvaltningens kedja, tror jag det vara ytterst angeläget, att han förses med bostad på den ort der han skall tjänstgöra, men till följd af det motstånd, som saken inom Utskottet rönt, har jag för min del fått foga mig efter majoriteten och ingå på det medlingsförslag, som nu föreligger. Dock tror jag, att det förslag som framställdes först på afdelningen inom Utskottet, är tydligare och bättre än det som Utskottet här framlagt. Afdelningens förslag skiljer sig från Utskottets deruti, att det omfattar frågan mera i sin helhet, då deremot efter Utskottets förslag det blott är fråga om de länsmän, som *för närvarande* äro försedda med boställen — af 520 är det för närvarande endast 201 som hafva boställen, och punkten, såsom den nu är redigerad, afser endast dessa 201 — hvaremot afdelningens förslag omfattar alla 520. Jag tager mig därför friheten föreslå, att denna punkt måtte erhålla följande lydelse: »att Riksdagen, jemte förklarande att Kongl. Maj:ts nu gjorda, ofvan omnämnda framställning om beredande af bostadslägenheter åt länsmännen icke vunnit Riksdagens bifall, må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle i vissa undantagsfall och på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt, att en del länsmän blefve genom statens försorg med bostadslägenheter försedde, till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet».

Några formella svårigheter tror jag icke derigenom komma att uppstå, ty, om detta blir Första Kammarens beslut, så åligger det efter min uppfattning Utskottet att göra ett sammanjemkningsförslag, och jag tror, att detta förslag skulle kunna framställas så, att den inskränkning, som nu genom bifall till Utskottets förslag göres, skulle falla bort. Hufvudtanken är, såsom Herrarne finna, densamma, men detta förslag är mera generelt.

Grefve Horn: Jag vill icke upprepa de skäl, som några af de föregående talarne redan uttalat och hvilka jag i allo gillar, men jag vill endast nu göra några mindre tillägg. I likhet med en af talarne anser jag för min del, att en länsman, som icke har egen häst, icke rätt kan sköta sin tjänst. Huru skall han bete sig då t. ex. hos honom annäles, att ett groft brott har blifvit föröfvadt eller att en grof brottsling uppehåller sig på ett aflägsset ställe inom hans distrikt? Han måste, om han icke har egen häst, beställa skjuts på närmaste gästgifvaregård och efter den nya skjutsstadgan kan han få vänta tre timmar på skjuts och, om hästarna äro utgångna, kan hända icke få skjuts förrän nästa dag. Skall han försättas i en så bedröflig ställning, då är det nästan bättre att icke hafva någon länsman.

Då under år 1876 landsstatskomiténs betänkande var utsändt till länsstyrelserna för infordrande af deras utlåtande, aflät jag ett cirkulär

till kronofogdar och länsmän inom länet med anmodan till dem att afgifva redogörelse för de resor, som de gjort under år 1875, dels *mot*, dels *utan* ersättning. Uppgifterna inkommo och af dem framgick, att länsmännen, 10 till antalet, utan att därför erhålla någon ersättning, under året rest tillsammans 2,047 mil. Det gör således på hvarje länsman $204\frac{7}{10}$ mil för nämnda år, och är det nu rimligt att en länsman, som endast får beräkna 100 kronor i kontorshåll, skall bekosta så betydliga resor, för hvilka kostnaden efter skjutslegan gör ensamt öfver 320 kronor. Har han deremot tillfälle att hålla en häst, så blifva derigenom, utom fördelen att för billigare pris göra de resor, för hvilka han får ersättning, utgifterna betydligt minskade för de resor, som han skall göra utan ersättning. Det blir honom således en stor lindring, på samma gång som statsverket icke lider någon förlust, ty för den jord, som komme att upplåtas till länsman, skulle han ju få betala arrende efter samma grunder, som gälla vid kronoarrenden.

Man har vidare sagt att, om Första Kammaren nu skulle bifalla Kongl. Maj:ts proposition, denna punkt skulle förfalla. Må hända är jag icke så alldeles hemma i grundlagen och i de bruk, som inom Kamrarne hittills hafva gällt, men mig förefaller det åtminstone att, då både Första och Andra Kammarens beslut i så fall skulle fota sig på ungefär samma grund, så skulle Utskottet vara nödsakadt att göra en sammanjemkning och frågan skulle således icke kunna förfalla i annat fall än derest sammanjemkningsförslaget ej godkändes.

Hvad Grefve Beck-Friis' skrifvelseförslag beträffar, så kan jag icke inse någon synnerlig skilnad i sak emellan detta förslag och det af Utskottet framställda och jag vill därför icke biträda detsamma, utan yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Nordenfelt: Jag har kanske mer än någon af Herrarne varit i den obehagliga ställningen att nödgas påkalla länsmännens biträde inom åtskilliga delar af landet, och den erfarenhet jag dervid vunnit har hindrat mig att biträda Utskottets förslag.

Det hufvudsakligaste af hela länsmannainstitutionen är, enligt min tanke, att länsmanen bor der, hvarest mesta folket finnes och der han följaktligen bäst behöfves, så att man slipper att fara igenom hela distriktet för att söka honom. Nu står det visserligen i landshöfdinginstruktionen, att Konungens Befallningshafvande skall bestämma, hvar länsmanen skall bo, men Konungens Befallningshafvande lärer väl icke kunna göra sig af med en lämplig person derfore att han icke kan få bostad på bestämdt ställe. I nämnda föreskrift ligger således egentligen blott en teoretisk fördel. Det synes mig vara alldeles afgjort att, der tingsstaden är belägen, i stora byar eller vid jernvägsstationer der de mest befarne vägarne korsas hvarandra och der mesta folket finnes eller rör sig, *der* bör länsmanen bo, och det kan lätt hända, att det på sådana ställen är mycket dyrt och svårt att skaffa bostad, — det har jag fått erfaras, då jag skolat skaffa bostäder åt jernvägstjenstemännen. — De kostnader, som länsmanen får vidkännas genom hög hyra, komma i sådana fall att betydligt minska hans löneförmåner.

Den nya skjutsstadgan lägger dessutom en stor svårighet i vägen för länsman att begagna skjuts, i det att han icke får uppehålla sig

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

mer än en fjerdedels timme på vägen. Om han har en förrättning, som räcker längre, så måste han låta skjutsen fara hem, och då står han der utan skjuts för att komma derifrån.

Jag kan icke tro, att frågans ställning blir sämre genom att Första Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts proposition, ty antingen måste Utskottet då söka göra en sammanjemkning eller också förfaller frågan, men i senare fallet skall, då Första Kammaren bifallit och Andra Kam-maren med så ringa röstöfvervigt afslagit Kongl. Maj:ts proposition, det ligga ganska nära till hands för Kongl. Maj:t att till nästa Riksdag återkomma med samma förslag. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Stråle: Till en början måste jag uttrycka min lifiga tack-samhet för de sympatier för beredande af boställen åt länsmän, hvilka jag här hört uttryckas af nästan alla talare, som yttrat sig i frågan.

Det torde visserligen vara mycket tillfredsställande för denna Kam-mare att kunna dela medkammarens åsigt uti denna fråga, såsom af en talare här påyrkats, men jag beklagar, att jag för min del icke kan ingå derpå. Om Första Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts proposition, blir frågan föremål för en sammanjemkning inom Utskottet; och en sådan sammanjemkning skulle kunna ske, hvarigenom de nuvarande boställena räddades, der Kongl. Maj:t kunde finna dem lämpliga och en utväg bereddes att få länsmännen försedda med boställen, der Kongl. Maj:t och Riksdagen funne det böra ske. Kan en sådan sammanjemk-ning icke ske och frågan anses förfallen och icke blir föremål för ge-mensam votering, hvad har väl då inträffat? Jo, att de nuvarande bo-ställena blifva kvar, der Kongl. Maj:t icke finner skäl att föreslå någon förändring, och att i fråga om boställen, der sådana ännu icke finnas, Kongl. Maj:t har öppet att aflåta proposition till Riksdagen. Om der-emet Kammaren skulle, på sätt Herr Montgomery-Cederhielm föreslagit, bifalla Utskottets förslag, hvad blefve då följden? Jo, då skulle, om Kongl. Maj:t bifölle Riksdagens beslut, undersökning ega rum om alla de nuvarande boställena och icke något boställe blifva kvar, som icke Kongl. Maj:t och Riksdagen funne böra bibehållas. Det är en synner-lig skilnad mellan dessa båda förhållanden, och jag skulle på det högsta beklaga, om den af nämnde talare uttryckta åsigt gjorde sig gällande. Den enda förmån, som kunde vinnas genom ett bifall till Stats-Utskot-tets förslag, vore den, att då bifölls äfven Kongl. Maj:ts förslag att läns-männen förlorade rätt till fardagsår, en sak som jag anser vara myc-cket fördelaktig, men något hinder läser dock icke finnas för Kongl. Maj:t att för blifvande länsmän bestämma, att de få rätta sig efter en sådan ordning, så att, om en länsman dör dagen efter den 21 Decem-ber hans sterbhusdelegare icke få sitta kvar uti hela 2 år 3 månader.

Medan jag nu har ordet, ber jag att få göra en talare, som ytt-rade sig för Utskottets förslag, uppmärksam derpå, att enligt Kongl. Maj:ts förslag länsmännens boställen skola af sakkunnige personer upp-skattas på samma sätt som kronans öfriga egendomar, och det får icke på förhand antagas, att dessa uppskattningar skola vara origtiga. Ge-nom uppskattningen uppkommer en bestämd siffra, hvilken skall af-räknas från länsmannens lön. Jag tror således, att sådana förhållan-

den, som talaren påpekade, icke hädanefter kunna eller böra kunna inträffa. *Lönereglering för lands-*

Jag vågar vördsamt fortsätta mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition. *staten.*

(Forts.)

Herr Wennerberg: De skäl för beredande af bostadslägenheter åt länsmännen, som finnas anförda så väl af de flesta Konungens Befallningshafvande som ock i Chefens för Civildepartementet yttrande, äro för mig så öfvertygande, att med all aktning för de motskäl, som inom Utskottet gjort sig gällande, jag icke kan annat än finna dem i hög grad öfvervägande. De hafva nu vunnit ytterligare i styrka genom det anförande, som vi nyss hört från statsrådsbänken äfvensom genom yttranden af andre sakkunnige män i Kammaren. Jag kan således helt och hållet i sak ansluta mig hertill; men det är egentligen icke derom jag nu vill yttra mig, helst tankarne härom kunna på goda grunder vara helt olika.

Det är en *annan* sak jag anser i denna Kammare böra vida mer beaktas, nemligen den formella sidan af Utskottets hemställan, som är mycket vigtig. Från statsrådsbänken har den redan blifvit vidrörd, och äfven af Herr Civilministern har det i Andra Kammaren förklarats, att Utskottets skrifvelseförslag i detta moment hvilat på en missuppfattning. Sådan *kan* ofta inträffa och *kan* vara af ringa betydhet. Vid detta tillfälle är den dock ganska stor, ty, i stället för att Kongl. Maj:tt, beträffande boställena, skulle ega att öfver dem bestämma utan att fråga en annan myndighet, är saken nu så stäld, att Kongl. Maj:tt för hvarje boställe han ville använda, måste fråga, om han dertill finge rätt. Jag hemställer därför, om det kan vara riktigt att ingå till Kongl. Maj:tt med en underdånig skrifvelse af denna beskaffenhet. För mig synes hela formen på detta moment vara sådan, att Första Kammaren icke kan afsända denna skrifvelse utan att öferskrida sin befogenhet; och på grund hufvudsakligen af detta skäl yrkar jag afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Friherre von Essen: Vid bedömandet af denna fråga tror jag, att man icke blott bör i allmänhet taga hänsyn till, huruvida det kan vara lämpligt för länsmanstjensternas upprätthållande att dessa tjänstemän i regeln äro försedda med boställen, utan man måste också söka göra sig reda för de olika förhållanden, som i de skilda orterna kunna hafva inflytande på deras ställning. Det synes redan af hvad som hittills egt rum, nemligen att icke mindre än 319 länsmän icke ega boställen och 201 äro försedda dermed, att det har utan några särdeles stora olägenheter så kunnat fortgå, och äfven om man skulle önskat, att en eller annan af dessa 319 länsmän skulle hafva haft boställe, så har dock tjensten utan anmärkningsvärda svårigheter kunnat af dem upprätthållas. Jag har hört uppgifvas, att det vore svårt att erhålla länsmän för de distrikt, som icke voro försedda med boställen, men enligt de uppgifter, som man enskildt erhållit från skilda orter, hafva icke sympatierna visat sig uteslutande vara för att förse länsmännen med boställen, ehuru i dag så många röster höjt sig för desamma. För min del skulle jag anse, att det endast i särskilda fall

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

och för de orter, der det vore förenadt med svårighet för länsmännen att erhålla passande boställen, skulle vara nödigt att anskaffa boställen åt dem. Fall kunna ofta inträffa, att unga män, som befordrades till länsmanstjänster, skulle blifva ganska betungade, om de nödgades för skötande af ett boställe, äfven af obetydlig beskaffenhet, anskaffa erforderliga inventarier, kreatur m. m. för uppsättande af ett fullständigt jordbruk, och att den deraf uppkommande kostnad torde gifva anledning till skuldsättning och i icke ringa mån försvåra deras ställning. På afdelningen var föreslaget, att Kongl. Maj:t i undantagsfall skulle ega förse länsman med boställe. Emellertid lyckades denna åsigt icke att göra sig gällande, och för att få framgång åt saken gick man in på, att frågan härom skulle öfverlemnas åt Riksdagens profning. Dermed har man dock icke afsett, att Kongl. Maj:t skulle framlägga proposition för hvarje särskildt fall, utan det skulle kunna uppgöras en reglering för länsmännen länsvis och på en gång framläggas en regleringsplan, utvisande att så eller så många boställen verkligen behöfdes. I annat fall föreställer jag mig, att hela apparaten för att åstadkomma boställen skulle blifva så besvärlig och olämplig, att den icke vore praktisk.

På det sätt, jag tänkt mig saken, tror jag icke det vore så svårt, och kanske en kommande Riksdag hyser större sympatier för saken än den nuvarande och det då icke skall möta motstånd att få boställen på de orter, som behöfva sådana.

Hvad Grefve Beck-Friis' förslag beträffar, får jag vitsorda, att det af honom nu framställda förslag är just hvad som i afdelningen föreslogs; deri gjorde Utskottet ifrågavarande tillägg, som jag dock tror utan olägenhet kan utgå, hvarför jag förenar mig med Grefve Beck-Friis i hans förslag.

Friherre af Ugglas: För min del hyser jag icke den allra ringaste tvekan att understödja Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, så vida jag hade något hopp om att få det igenom. Det är otvifvelaktigt att, på sätt Kongl. Maj:t yttrat samt Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och alla myndigheter utredt, det är af högsta behof att anskaffa fasta boställen åt länsmännen i vårt land, och jag kan icke annat än djupt beklaga, att icke Stats-Utskottet i denna punkt skänkt Kongl. Maj:ts proposition mera understöd. Emellertid tror jag att frågan är något annorlunda för närvarande, och att det bör tagas i öfvervägande, om icke det formella skäl, Herr Montgomery-Cederhielm anført, kan föranleda någon jemkning i förslaget. Skulle nu Kammaren bifalla Kongl. Maj:ts förslag, så befarar jag att, så som det är uppställt och med den stora principiella skilnad, som förefinnes mellan detsamma och Utskottets förslag, någon sammanjemkning icke skulle vara möjlig, utan frågan för denna Riksdag förfalla. Deruti ser jag för min del en så stor betänklighet, att jag skulle vilja understödja den af Grefve Beck-Friis föreslagna ändring, hvilken jag till alla delar gillar, enär man genom att utesluta de af honom anmärkta orden åtminstone ställer frågan på dess rätta ståndpunkt och icke talar om de länsmän, som nu hafva boställen och som icke kunna indragas utan Kongl. Maj:ts derom framställda proposition. Frågan är, som sagdt, derigenom stald på sin rätta

ståndpunkt, men det förekommer äfven ett par andra ord i detta skrifvelseförslag, hvilka jag skulle vilja utsluta. Det står nemligen: »derest efter behörig utredning det skulle i vissa undantagsfall och på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt» o. s. v. Deri ligger efter min tanke också ett stort och väsentligt misstag, ty det blifver, hoppas jag, *icke undantagsfall utan regel* att förse länsmännen med boställen, och då tror jag det vore orätt, om Första Kammaren uttalade en åsigt, som egentligen icke vore Kammarens mening i denna fråga. Jag skulle sålunda vilja hemställa, om icke äfven dessa ord »i vissa undantagsfall» kunde uteslutas, då i sjelfva verket hela frågan öfverlemnades till Kongl. Maj:t, åt hvilken det blefve förbehållet att i sammanhang uppgöra förslag till reglering af länsmansboställena inom hela riket.

Jag vill icke längre upptaga tiden, då Kammarens åsigt redan är temligen nogt angifven, men jag hemställer, om vi icke skulle kunna förena oss om följande förslag:

»att Riksdagen, jemte förklarande att Kongl. Maj:ts nu gjorda ofvan omförmälda framställning om beredande af bostadslägenheter åt länsmännen icke vunnit Riksdagens bifall, må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt, att en del länsmän blefve genom statens försorg med bostadslägenheter försedde, till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet»;

Och anhåller jag vördsamt att, som frågan nu föreligger, Herr Talmannen behagade framställa proposition på detta förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Oaktadt den långa och till en viss del obehöfliga diskussionen öfver denna punkt har jag dock vågat nu besvara Kammaren med några ord.

En talare här ansåg, och flere med honom, att det skulle vara en stor vinst för länsmännen att hafva ett litet boställe och hålla häst. För min del har jag amman erfarenhet i fråga om att hålla häst. Jag tror icke att deraf kan uppstå särdeles stor vinst, men det beror dock på hvad skjutslegan kan blifva. Jag tror således icke, att detta kan vara mycket väsentligt för frågans framgång äfven i ekonomiskt afseende. Men jag vill fästa Herrarnes uppmärksamhet på en annan omständighet i detta betänkande, nemligen på hvad som förekommer i första punkten. Af densamma förefaller det, som om hela denna löne-reglering vore en provisorisk åtgärd. Det kan nemligen lätt hända, och måste troligen hända vid ett annat tillfälle, då härads-skrifvarne och landtränmästarne komma på tal, att länsmännen få vidsträcktare tjenstgöring och tjenstgöringsområden, än de nu hafva, ty jag tror, att man kan säga, att hvarken kronofogdar eller länsmän nu äro helt och hållet upptagna af sina tjenster. Om man nu säger, att länsmännen skola hafva boställen, så tror jag dock icke vara rätt, att boställena skola ligga centralt, ty det kan lätt hända, att stationen borde ligga vid ena ändan af distriktet. Jag tror, att det vore förståndigast nöja sig med Utskottets förslag eller ock det af Grefve Beck-Friis framställda. Det måste väl blifva länsvis eller distriktvis, som pröfningen af boställens behöflighet skulle företagas, och icke hvarje särskildt fall pröfvas för sig.

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

Men jag ber få fästa Herrarnes uppmärksamhet äfven på en annan omständighet, nemligen den, att i Dalarne finnas ganska få kronolägenheter, och skulle länsmännen hafva boställen på ett ställe, så måste de hafva det äfven på andra, och då måste det köpas in boställen till ganska höga summor. I Dalarne hafva länsmännen icke och hafva aldrig haft boställen, men ingen klagan har förnummits deröfver. Att undantagsfall kunna inträffa, det är tydligt, men sådana finnas ju vid hvilken sak som helst, och om Herrarne nu bifalla Kongl. Maj:ts förslag, som ovillkorligt stadgar, att alla länsmän skola hafva boställen, tror jag icke, att ett sådant beslut vore väl betänkt. Frågan kan ju återkomma, då den blifvit mera klar och utredd än nu.

Jag röstar för Utskottets eller Grefve Beck-Friis' förslag.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Då jag af flere ledamöter i denna Kammare, på hvilkas omdöme utan tvifvel högt värde bör sättas, hört den åsigten omfattas och uttalas, att, om föreliggande punkt skulle i denna Kammare afgöras med bifall till Kongl. Maj:ts proposition, medan deremot Andra Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, den hvarken skulle kunna blifva föremål för gemensam votering eller för sammanjemkning mellan de båda olika besluten, så framställer sig naturligtvis den frågan, hvilket beslut det under sådana förhållanden vore för sakens bästa önskligt att denna Kammare i ämnet fattade. Att låta frågan helt enkelt förfalla, utan att någon skrifvelse i ämnet blefve afläten till Kongl. Maj:t, tror jag ej vore lämpligt; ty om så skedde, skulle naturligtvis svårigheter uppstå, beroende på att man under tiden, tills en ny proposition kunde hinna framställas och prövas vid en kommande riksdag, finge inhibera åtgärderna med afseende på sådana kronolägenheter eller sådana militieboställen, som redan nu vore eller under tiden kunde blifva lediga och hvilkas läge och beskaffenhet gjorde dem användbara till länsmansboställen. Det synes mig således för sjelfva frågan vara en vinst, om en skrifvelse i ämnet afginge till Kongl. Maj:t. Af de föreliggande skrifvelseförslagen synes mig då det af Grefve Beck-Friis framställda vara vida att föredraga framför Utskottets; och efter den modifikation, som förstnämnda förslag genom Friherre af Ugglas erhållit, torde detta förslag vara det, som närmast sluter sig till den mening, hvilken föreligger i Kongl. Maj:ts proposition.

Då jag nu har ordet, kan jag icke underlåta att helt kort besvara en anmärkning, som från två håll blifvit framställd, gående ut derpå att af de länsmän, som för närvarande finnas, en ganska stor del saknar boställen, men att deras tjensteutöfning ändock icke kunde sägas derigenom hafva lidit. Ja, det är utan tvifvel sant, att åtskilliga länsmän sakna boställen; men till en del kommer sig detta deraf, att vissa boställen, som förut funnos, voro af sådant läge eller sådan beskaffenhet, att de ansågos mindre lämpliga, i följd hvaraf vid 1866—68 årens riksdag medgafs, att Kongl. Maj:t i stället skulle ega tilldela dessa länsmän penningelön, motsvarande de förmåner, som boställena kunde anses lemna, hvaremot sjelfva boställena blefvo indragna till statsverket. Andra länsmansbefattningar åter hafva tillkommit på en senare tid, då nya bostadsboställen ej brukade lemnas; och då för öfrigt inga lägen-

heter funnos för dem att tillgå, hafva Kongl. Maj:ts framställningar till Riksdagen under en längre tid icke afsett annat än att bereda dem penningelöner. Häraf följer dock icke, att sjelfva principen af Kongl. Maj:ts varit tillbakasatt; utan tvärtom har det alltid varit Kongl. Maj:ts åsigt, att man både nu och framdeles måste fasthålla vid att det för länsmän vore af stor vigt att hafva bostadslägenhet, äfven om man beträffande öfriga tjänstemän, som hafva en större krets, inom hvilken de kunna välja sin bostad, ansett sig kunna lemna å sido den fördel, som möjligen kunde ligga i en af staten tillhandahållen fast bostadslägenhet.

*Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Grefve Beck-Friis: Jag är till största delen förekommen af den siste talaren; ty det kan anses för gifvet, att, om denna Kammare bifaller Kongl. Maj:ts förslag, skulle det för Utskottet vara omöjligt att göra någon sammanjemkning mellan de olika meningarna, då det väl ej kan gå för sig att sammanjemka rent afslag och rent bifall. Deremot är det lätt för Utskottet, om Kamrarne stanna i hufvudsakligen samma eller liknande beslut, att sammanjemka de olika skrifvelseförslagen; och jag tillåter mig därför hemställa att de, som hittills yrkat rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ville taga detta i betänkande och sluta sig till det skrifvelseförslag, som jag framställt. Hvad sjelfva redaktionen deraf beträffar, så skall jag gerna ansluta mig till Friherre af Ugglas förslag; ty jag är i princip med om att länsmän få boställen och har således icke något emot, att de af honom påpekade orden utslutas. Jag förenar mig således med Friherre af Ugglas i det af honom gjorda yrkande.

Grefve Ehrensvärd: Då de fleste af Kammarens ledamöter, som yttrat sig mot den föredragna punkten, uttalat sig för nödvändigheten att förse länsmännen med boställen, skall jag icke upptaga tiden med att upprepa de skäl, som af dem blifvit anförda och hvilka jag för min del biträder. Under den senare delen af öfverläggningen har man också icke sysselsatt sig så mycket med denna del af frågan, utan med den formella sidan af saken eller på hvilken ståndpunkt frågan kommit genom Andra Kammarens beslut; och man har ansett, att, om Första Kammaren biträdde Kongl. Maj:ts förslag, frågan icke skulle blifva vid denna riksdag löst. För min del får jag säga, att jag icke kan finna denna fråga vara annat än en statsregleringsfråga och att den således kan afgöras genom gemensam votering. Det är nemligen föreslaget att, om länsmännen fördes med boställen, värdet af boställets afkastning skall afräknas från den kontanta lön, hvarmed de annars skulle fördes. Detta inverkar naturligtvis på statsregleringen och måste således afgöras genom gemensam votering. Men om Stats-Utskottet skulle vara af annan åsigt, och frågan derigenom icke kunde komma att afgöras genom gemensam votering, så kan man säga, att den kommer i sämre ställning, derest besluten ej heller kunde sammanjemkas. Jag vill medgifva, att de icke kunna sammanjemkas, om det ena är afslag och det andra bifall, och då medgifver jag jemväl, att frågan skulle kunna sägas komma i sämre ställning, ehuru väl jag äfven i det fallet vågar hysa en annan åsigt än flere, som yttrat sig, då jag anser, att ställ-

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

ningen åtminstone icke blifver sämre än för närvarande. Kongl. Maj:t skulle nemligen kunna till en kommande Riksdag göra ny framställning i ämnet, för hvilken framställning Kongl. Maj:t hade stöd, i hvad den ena delen af representationen yttrat.

För min del anser jag således, att Kammaren borde afslå, hvad Stats-Utskottet föreslagit, och bifalla Kongl. Maj:ts proposition, men skulle detta anses vara origtigt och för sakens befrämjande mindre förmånligt, skall jag för min del icke underlåta att biträda en annan åsigt, nemligen den af Grefve Beck-Friis ursprungligen framställda, som sedermera funnit uttryck i det utaf Friherre af Ugglas framställda förslag. Derigenom kan det blifva tillfälle att få frågan afgjord på ett sätt, som vi också från statsrådsbänken hört, att regeringen nöjer sig med, och jag biträder därför tills vidare Friherre af Ugglas förslag.

Friherre von Essen: På grund af de skäl, som Grefve Beck-Friis senast anført, förenar jag mig i hans yrkande om bifall till de förslag, som Friherre af Ugglas framställt.

Herr Wennerberg: På de skäl, som af Grefve Ehrensvärd anförts, finner jag mig ytterligare föranlåten att fortfarande yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att det förevarande momentet måtte bifallas; 2:o af Friherre af Ugglas, att detsamma skulle antagas med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen, jemte förklarande att Kongl. Maj:ts nu gjorda, ofvan omförmälda framställning om beredande af bostadslägenheter åt länsmännen icke vunnit Riksdagens bifall, må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, derest efter behörig utredning det skulle på grund af särskilda förhållanden finnas oundgängligen nödigt, att en del länsmän blefve genom statens försorg med bostadslägenheter försedde, till Riksdagens pröfning framlägga förslag i ämnet»; och 3:o att Kammaren, med afslag å momentet, måtte bifalla Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning.

Härefter gjordes först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på bifall till detsamma med den af Friherre af Ugglas föreslagna förändrade lydelse, då svaren utföllo med blandade ja och nej, samt slutligen proposition på afslag å momentet och bifall till Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning, hvilken proposition jemväl med ja och nej i blandning besvarades; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, på Herr Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit Friherre af Ugglas' förslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som afslår mom. c i 1:sta punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 55 och bifaller Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning, röstar

Ja;

Lönereglering
för lands-
staten.

(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren det ifrågavarande momentet med den förändrade lydelse, Friherre af Ugglas föreslagit.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 25.

Nej — 75.

Mom. d.

Bifölls.

*2:dra punkten.**Mom. a.*

Grefve Horn: I sin nådiga proposition har Kongl. Maj:t framhållit, att landssekreterare och landskamrerare till sin embetsställning och mängden af sina göromål vore likställiga med byråchefer, hvilka tjenstemän, som vi veta, hafva 7,000 kronor i löneförmåner. Men som, hvad landssekreterarne och landskamrerarne beträffar, det förhållandet eger rum, att deras tjenstebefattningar i de särskilda länen äro sins emellan temligen olika i afseende på arbetets omfattning och art, har Kongl. Maj:t sannolikt i denna omständighet funnit anledning att dela landssekreterarne och landskamrerarne i tre klasser med olika löneförmåner. Deraf har ock blifvit en följd, att desse tjenstemän i två af de sålunda bildade klasserna fått lägre aflöning än byråcheferne, nemligen 6,400 kronor i den lägsta klassen och 6,900 kronor i den andra; och först efter fem års tjenstgöring skulle den lägsta klassen blifva likställd med byråcheferne, medan de andra båda då skulle erhålla något bättre löneförmåner. Då man nu vill jemföra byråcheferne med landssekreterare och landskamrerare, torde äfven i afseende på sjelfva tjenstgöringen böra bemärkas, att desse senare hafva jemte den trägna sysselsättningen äfven ett större ansvar än byråcheferne, hvilka för sina göromål ansvara endast för departementschefen. Byråcheferne innehafva vidare en fördelaktigare ställning framför landssekreterare och landskamrerare i det afseendet, att byråchefplatserna i allmänhet äro öfvergångsplatser till högre embeten, medan deremot de tjenstemän, som blifvit landssekreterare eller landskamrerare, dermed vanligen nått sitt lefnadsmål. De komiterade, som afgifvit betänkande i fråga om landsstatens omreglering, hafva efter mitt omdöme i många afseenden varit njugga mot landsstatstjenstemännen; men i den nu föreliggande frågan om aflöning åt landssekreterare och landskamrerare

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

hafva de åtminstone kommit till samma resultat som Kongl. Maj:t, utom derutinnan, att de föreslagit fyra klasser i stället för tre. Emellertid har nu Stats-Utskottet, af hvad anledning vet jag icke, ansett sig böra nedsätta de föreslagna lönerna med 500 kronor, en nedsättning, som icke gäller sjelfva lönen eller ålderstillägget, utan endast tjänstgöringspenningarne. Det enda motiv härtill, som jag kunnat finna i Utskottets betänkande, skulle ligga deri, att man efter Utskottets åsigt icke lämpligen kunde gifva desse tjänstemän högre aflöning än vissa af Utskottet omnämnda chefsbefattningar, nemligen Kongl. bibliotekarien och Chefen för landtmäteriet, hvilkas aflöning är bestämd till endast 7,000 kronor. I det afseendet ber jag dock att få hemställa, huruvida det kan anses riktigt, att, om jag så får säga, rangen skall utgöra måttstocken för aflöningen. Jag har trott, att sjelfva embetsställningen och de tjänsten åtföljande göromålen, jemförda med hvarandra, borde utgöra den rätta måttstocken i detta afseende. Skulle man följa den här af Utskottet antagna grundsatsen, så borde t. ex. domare på landet, som stå under chefsplatserna i rang, ej heller hafva fått lika stor aflöning som dessa chefer. Landssekreterare och landskamrerare, eller åtminstone de fleste af dem, hafva i afseende på sina löneinkomster förut varit bättre tillgodosedda än de nu komma att blifva; och beloppet af deras förra löneinkomster tillsammans ställer sig i förhållande till de inkomster, de hädanefter skola erhålla, sålunda, att statsverket med den vinst, som göres på löneregleringen, kan till icke obetydligt belopp aflöna andra landsstatstjänstemän. Jag anhåller att med afseende härpå få påpeka några fakta, som framgå af den i Kongl. Maj:ts proposition lemnade utredningen af detta ämne. Beloppet af den lösen, som hittills tillfallit landssekreterarne och landskamrerarne, men som framdeles skall ingå till statsverket i form af karta, är beräknadt till 300,000 kronor; dessa tjänstemäns kontanta lön har varit för landssekreterarne 37,222 kronor och för landskamrerarne 75,404 kronor; vidare hafva vi dyrtidstillägget 16,000 kronor och det uppskattade värdet på deras boställen 3,990 kronor; slutligen den provision, som frångår dem och öfvergår till statsverket, 67,590 kronor. Detta utgör tillsammans 484,006 kronor, som landssekreterarne och landskamrerarne hittills haft i löneförmåner. Göra vi nu en beräkning öfver de aflöningsbelopp, som hädanefter skulle tillkomma dem, så hafva vi först sjelfva aflöningen 331,200 kronor, vidare ålderstillägg 21,000 kronor, anslag till extra ordinarie länsnotarier och biträden omkring 40,000 kronor och slutligen i vissa län dubbla landskanslister och landskontorister 52,800 kronor, hvilka senare tjänster tillkommit därför att landssekreterarne och landskamrerarne, hvilka förr skulle sjelfva betala kostnaderna för renskrifning, framdeles skulle befrias från dessa utgifter. Sammanlagda beloppet enligt den nya regleringen skulle då blifva 445,000 kronor, och den vinst, som statsverket skulle göra, blefve alltså 39,006 kronor. Detta synes nu icke vara så mycket; men härtill kommer, att enligt Kongl. Maj:ts förslag lösen skulle blifva betydligt förhöjd och läggas i karta, som skulle ingå till statsverket. Den här af uppkommande inkomsten beräknas till 300,000 kronor; och om man lägger detta belopp till det nyssnämnda, få vi en summa af 339,006 kronor, som skulle användas till löner åt andra landsstatens

tjenstemän. Det är således icke något obetydligt belopp, som genom den nya regleringen skulle blifva disponibelt för statsverket.

*Lönereglering
för lands-
staten.*
(Forts.)

Ännu ett sakförhållande ber jag att få påpeka. Det är naturligt, att, då desse tjenstemän, landssekreterare och landskamrerare, eller åtminstone en del af dem, hittills haft vida bättre löneförmåner än hädanefter blifva dem förunnade, hafva de må hända satt sig in i en lefnadsställning, som icke är förenlig med de vilkor, hvori de komma genom den nya regleringen. Det torde blifva ganska svårt för många att sätta ned sina hvardagsbruk, och en hel del blir dock tvungen att göra det. Under sådana förhållanden äro 500 kronor mera eller mindre icke att förakta, eller just det belopp, som utgör skillnaden mellan Utskottets förslag och Kongl. Maj:ts proposition. Härtill kommer ännu en annan vigtig omständighet, som jag ber att få påpeka, då den är af ganska stor betydelse för det allmänna. Utskottets förslag går ut på, att tjenstgöringspenningarna skulle nedsättas, för första klassen till 2,500 kronor, för andra klassen till 2,000 och för den tredje till 1,500 kronor. För dessa tjenstgöringspenningar skall vikarie anskaffas, om någon af ifrågavarande tjenstemän blir långvarigt sjuk eller erhåller något särskildt uppdrag. Nu säger man visserligen, att länsnotarien i allmänhet förordnas att uppehålla ett sådant vikariat; han får således dessa tjenstgöringspenningar och behåller sin egen lön, men afstår deremot sina tjenstgöringspenningar, eller 800 kronor, till den vikarie, som förordnas att uppehålla hans befattning. Men just detta, att dessa 800 kronor skola användas till att anskaffa vikarie för länsnotarien, gör det svårt att förordna en länsnotarie; ty man lär icke kunna få en vikarie i hans ställe för de nämnda 800 kronorna. Under sådana förhållanden torde det ofta blifva nödvändigt att förordna en annan person till landskamrerare eller landssekreterare; och jag hemställer då, om 1,500 kronor är tillräckligt att lefva på för en vikarie, som i allmänhet numera icke kommer att söka dylika förordnanden, då löneförmånerna i så väsentlig mån nedgått. Det är alldeles klart, att förordnanden helst sökas på sådana platser, som äro någorlunda väl aflönade; och då nu hädanefter lönerna å dessa platser icke blifva så höga, så blifva icke heller landssekreterare- och landskamreraretjensterna synnerligen eftersökta, och det blir svårt att erhålla vikarier för dem utan att någorlunda väl ersätta dem för deras arbete.

Slutligen ber jag att få påpeka ytterligare en omständighet, som är af icke obetydlig vikt, då det är fråga om en lönenedsättning. Nu är stadgadt, att landssekreterare och landskamrerare icke få innehafva någon annan befattning i rikets eller riksdagens eller kommunens tjänst. Det finnes dock flere landssekreterare och landskamrerare, åtminstone i de mindre länen, hvilka icke hafva så mycket att göra, att de icke ganska väl skulle kunna sköta äfven en annan befattning och deraf draga en väl behöflig inkomst. Detta är dem numera förbjudet, och det torde vara allt skäl att beakta äfven detta förhållande, innan man vidtager den ytterligare nedsättning i deras lönevilkor, som Utskottet här föreslagit.

På de af mig nu anförda grunder anhåller jag, att Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

Grefve Beck-Friis: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att den förändring, som här föreligger, mot Kongl. Maj:ts förslag inskränker sig till 500 kronor, hvarmed löneförmånerna för ifrågavarande tjänstemän eller landssekreterare och landskamrerare blifvit nedsatta. Denna nedsättning har Utskottet gjort på den grund, att man ansåg, att dessa tjänstemän skulle genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag komma i en högre löneklass än den, som genom senaste löneregleringar blifvit tilldelad åtskilliga andra embetsmän. Så skulle enligt Kongl. Maj:ts förslag landssekreterare och landskamrerare erhålla 500 kronor mer än expeditionschefer och riksarkivarien samt 1,000 kronor mera än cheferna för Kongl. biblioteket och Landtmäteristyrelsen. Det har synts Utskottet vara väl mycket och att man i stället bör jemföra landssekreterare och landskamrerare med byråchefer eller åtminstone icke gifva dem högre lön än expeditionschefer och riksarkivarien. Man har funnit ytterligare stöd för denna nedsättning deri, att de embetsverk, som varit hörda öfver förslaget, nemligen Kammarkollegium och Statskontoret, uppgifvit summor, som närma sig de af Utskottet föreslagna, sålunda, att för de tre första klasserna tjänstgöringspenningarna satts till lika belopp, som af Utskottet nu föreslagits, hvaremot dessa embetsverk i fråga om fjerde klassen gått ett steg längre och ansett tjänstgöringspenningarna böra utgå med endast 1,000 kronor. Utskottet har gjort en uppflyttning, så att lägsta gradens tjänstgöringspenningar skola utgöra 1,500 kronor.

Ett ytterligare skäl för Utskottets förslag finna Herrarne deri, att enligt detsamma borde för lägsta klassen utgå i lön och tjänstgöringspenningar 5,900 kronor, således nära nog det belopp, som Kongl. Maj:st så nyligen som 1874 ansåg vara normal-lön för en landsstatstjänsteman i nämnda klass, eller 6,000 kronor. Dertill kommer, att aflöningen för denne tjänsteman kan genom ålderstillägg ökas så, att han efter fem års tjänstgöring får, utom denna normallön, 6,000 kronor, 500 kronor och detta i lägsta löneklassen. Det är dessa skäl, som förmått Utskottet att föreslå denna nedsättning, och jag kan icke neka till, att dessa skäl synas mig talande, hvarför jag får yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Den nedsättning, som Stats-Utskottet här föreslagit, utgör 500 kronor, hvilka afräknats på hvarje af de ifrågavarande tjänstemännens tjänstgöringspenningar. Vid omreglering af aflöning för tjänstemän, som förut haft dels bestämd lön, dels inkomst af sportler, har man väl i allmänhet sökt åstadkomma en sådan lönereglering, att, jemte det fördelen af sportelsystemets borttagande vunnits, tjänstemännen icke skulle blifva i någon stor grad lidande derpå, ty rättvisa och billighet fordra väl, att den nya lönen sättes i någorlunda jemförligt skick med den medelinkomst, som uppstått genom det förra aflöningssättet. En stor olägenhet för sådana tjänstemän har bestått deri, att beloppet af dessa sportler vexlat så, att de det ena året lemnat stort öferskott, men det andra åter en betydlig underbalans mot hvad som skäligen kunnat för dem vara att påräkna. Jag tror, att för de flesta af de tjänstemän, som här är i fråga, åtminstone landsekreterare, skulle på ett längre medeltal af år

förlust uppstå genom den fasta aflöningens bestämmande så, som Ut-
skottet föreslagit. Men det är icke blott på denna grund som det vill
synas, att Kongl. Maj:ts proposition borde hafva stor utsigt att god-
kännas i denna Kammare, utan hufvudsakligen med afseende på dessa
tjänsters beskaffenhet och vigten deraf att vid dem kunna fästa per-
soner, som der förblifva och för kommande längre tid inom hvarje län
bestrida befattningar af den granulaga och svåra beskaffenhet, som de
ifrågavarande obestriddligen äro. Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes
upptagande och afgörande inkomma ju mål och ärenden, som beröra
alla förvaltningsgrenar. Om jag med Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes
embetsverksamhet jemför den verksamhet, som tillkommer något
af de förvaltande centrala verken, så är skillnaden stor, derigenom att
hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anhängiggöras mål och ärenden,
som ofta genomgå *alla* förvaltningens olika grenar och sammanlöpa
endast hos Kongl. Maj:t. Det fordras således hos dessa tjänstemän,
som till Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes afgörande skola framlägga
förslag till beslut, icke blott en mångsidig och omfattande insigt i för-
fattningar och deras tillämpning, utan äfven dermed förenad praktisk
blick och duglighet att på lämpligaste sätt anordna de många särskilda
angelägenheter, som öfverlemnas till deras afgörande och hvaröfver
deras yttrande infordras af högre myndigheter, att man kan med skäl
fordra, att för dem utsättes en aflöning, som blir fullt betryggande.

Om än på landskontoret i allmänhet icke förekomma så många
olika ärenden, som på landskansliet, så är dock med landskamrerarens
befattning förenad en stor kontroll och ansvarighet för allt, som rör
uppbörden och utanordning af ersättningar, hvilket i större utstäckning
nu än förr tillkommer Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes afgörande.
På landskamrerarens ansvarighet hvilat, att besluten i dessa frågor
blifva rigtiga och med författningarna öfverensstämmande, och i de
många fall, då anmärkning deremot sker, så är det landskamreraren,
som i främsta rummet från Kammarrättens sida blir tagen för huf-
vudet. Man jemför dessa tjänstemän med andra embetsmän, som fått
sina löner omreglerade, och i första rummet med expeditionschefer;
men dessa senare stanna väl i allmänhet icke på sina innehafvande
platser under den längre tid, som dessa byråchefer inom landsstaten
qvarstanna vid sina platser och böra göra det för att kunna uppfylla
alla på dem ställda fordringar. De förra äro mera öfvergångsplatser,
och deri bör väl icke finnas tillräcklig anledning att för landssekre-
terarne och landskamrerarne i de vidsträcktare länen nedsätta lönen
så, att de komma i jembredd med expeditionschefer. Med byråche-
ferne kan väl en jemförelse i åtskilligt ega rum, men vi få icke för-
glömma att landssekreteraren och landskamreraren på de tider, då
landshöfdingen icke är tillstädes, under full ansvarighet utöfva Kongl.
Maj:ts Befallningshafvandes åligganden. Det synes mig därför som
om den af Stats-Utskottet vidtagna nedprutning icke vore fullt moti-
verad, och genom den sammansättning af de särskilda siffrorna, som
den förste ärade talaren gjorde, visar sig ock, att genom den inkomst,
statsverket vinner derigenom, att expeditionslösen öfverflyttats från en-
skilde tjänstemän till statsverket, åt detsamma blifvit beredt ett pen-
ningebelopp, som lemnar tillgång till en mera jemn lönefördelning än

Lönereglering för landsstaten. som nu är af Utskottet föreslagen. Det skulle ock uppstå ett missförhållande, om landssekreterarne i de mindre länen skulle komma i en sämre ställning än byråchefer, och jag kan för min del icke finna, att förnämnda tjänstemän genom Utskottets förslag skett full rättvisa.

(Forts.)

På dessa skäl och de, som i Kongl. Maj:ts proposition äro utvecklade, anhåller jag, att Kammaren ville, med afslag å Stats-Utskottets hemställan, bifalla denna proposition.

Grefve Ehrensvärd: Då jag anmälde mig till ordet, visste jag icke, att den ärade ledamot af Konungens råd, som nyss yttrat sig, skulle komma att meddela hvad vi hört. Jag kan derfor inskränka mig att helt och hållet förena mig med honom och yrka afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Jag ber dock att få göra en anmärkning mot hans yttrande. Stats-Utskottet har till grund för sitt förslag om nedsättning af ifrågasvarande löner åberopat de chefslöner, som under senaste tiden blifvit reglerade och hvilka Utskottet ansett böra utgöra norm för bestämmandet af de nu ifrågasvarande lönernas belopp. Jag vill då erinra Kammaren, att Riksdagen för icke så många år sedan reglerat vida mera underordnade tjänster och gifvit deras innehafvare samma och högre lön än nu af Kongl. Maj:t föreslagits för landssekreterare och landskamrerare i första klassen. Riksdagen har nemligen reglerat lönerna vid tullverket, hvarigenom tullförvaltaren i Göteborg är aflönad med 8,000 kronor, och tulldirektören derstädes, som dock icke är chef för annat än tulldistriktet, med 10,000 kronor. Nu föreslås, att landssekreteraren och landskamreraren på samma plats skulle med ålders-tillägg få en lön af 8,000 kronor, och jag hemställer till Kammaren, om det kan anses synnerligen olämpligt, att landssekreteraren och landskamreraren i Göteborg hafva samma lön, som både Kongl. Maj:t och Riksdagen för endast två år sedan ansågo nödig och lämplig för tullförvaltaren derstädes. Jag tror, i likhet med den siste talaren, att det är alldeles olämpligt att, såsom Stats-Utskottet gjort, jemföra tjänstemännen i fråga vare sig med byråchefer eller expeditiönschefer eller t. ex. chefen för Kongl. biblioteket. Jag anser dessa befattningar vara väsentligen olika och att det är af vigt att staten tillser, att lönerna för ifrågasvarande viktiga tjänster sättas så höga, att staten kan påräkna att för dem erhålla skickliga personer, som stanna på sina platser och icke genast söka sig någon annan anställning, som icke är svår att få, om de vilja lemna statens tjänst. Flera enskilda bolag och kommuner aflöna sina tjänstemän vida högre än hvad staten gör. Man kan i det hänseendet åberopa lönestaten för Göteborgs magistrat.

Jag ber slutligen att här få åberopa ett yttrande, som det varit önskligt att Stats-Utskottet tagit kännedom om. I detta yttrande, som afgifvits af presidenten i Kammarkollegium, som för endast två år sedan tjänstgjorde som kammarråd i nämnda Kollegium, sägs i afseende på löneregleringen för landsstaten:

»Det är nemligen, efter min öfvertygelse, af stor vigt, att för dessa ansvarsfulla och maktpåliggande befattningar fastställas så stora löneinkomster, att deras innehafvare försättas i en fullt oberoende ställ-

ning och att tjänsterna således komma att eftersträvas och bibehållas af personer med större skicklighet. Jemförelsen emellan dem och ledamöter i de centrala embetsverken är icke heller fullt noggrann, ty i synnerhet en landssekreterare måste ega en mycket större mångsidighet och kännedom af författningar än som i allmänhet behöfves för en kollegiuledamot, hvilken kan och måste egna sig åt en särskild detalj af administrationen, hvarjemte för den förre erfordras en större praktisk förmåga än för den senare, i följd af den närmare beröring, hvori han står till personer och förhållanden inom länet.»

Lönereglering
för lands-
staten.

(Forts.)

Jag ber att få fästa uppmärksamhet på detta yttrande, därför att det vill synas mig, att det varit bättre, om Stats-Utskottet tagit kännedom derom, än att på fri hand göra jemförelse med tjänster, som icke i ringaste mån kunna med de ifrågavarande jemföras.

Jag anhåller att få förena mig i yttrandet om afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Stråle: Vi stå här inför en ganska viktig fråga, nemligen den, huruvida, så vidt på aflöningsförmånerna beror, vi skola lyckas att hädanefter få så fullt lämpliga personer till de viktiga landssekreterareplatserna som hittills. Dessa tjänstemän innehafva i många hänseenden en exceptionel ställning. De skola besitta mångsidig erfarenhet och författningskunskap, lätthet att arbeta och förmåga af snabb expedition. Arbetet är strängt, och i de flesta fall är landssekreterareplatsen en lifstidstjänst för den person, som innehar densamma. Jag vill icke påstå, att 500 kronor mera eller mindre äro afgörande i denna fråga, men det är dock af vikt, att man söker bereda desse tjänstemän en sådan utkomst, att de jemförelsevis må anses någorlunda väl lottrade. Man föreställer sig kanske, att sportlerna för landssekreterarne efter den nya regleringen blifva så stora som man omtalat. De blifva det icke. Möjligen ett eller annat år, genom provision å utmätningvis försäld fast egendom, men vi skola hoppas, att sådana tider icke ofta måtte öfvergå vårt land. Om nu till landssekreterareplatserna endast kunna erhållas personer, som icke i önskvärd mån besitta ofvan antydda egenskaper, hvem blir det som kommer att lida deraf? Jo, den stora allmänheten. Det är icke likgiltigt för länets invånare, om de få sina saker hastigt och väl afgjorda, eller om det går långsamt.

Hvad landskamrerarne åter angår, erfordras äfven för dem ganska mycken erfarenhet och kunskaper, och de hafva ett ansvar, som fullt kan jemföras med den af siste talaren åberopade tulltjänstemannens. Jag missunnar icke den sistnämnde hans aflöning, men jag förmenar, att landskamrerare kunna hafva lika berättigade anspråk på en någorlunda sorgfri utkomst.

Att jemföra landssekreterareplatserna med andra befattningar, såsom t. ex. en expeditionschefspat, tror jag vara ett misstag, och ännu mindre kan jemförelse ega rum med en kollegiuledamot, som kan i lugn arbeta och samråda med sina kolleger, då deremot landssekreteraren icke sällan får på morgonen emottaga icke så lätt afgjorda ärenden och måste expediera dem på middagen.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

Herr Jöns Pehrsson: Det torde vara osäkert, huruvida den förste talaren och de följande, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition, kunna vinna detta mål. Jag har antydt, att jag finner Utskottets förslag sådant, att det bör antagas, och oakadt de nämnda talarne yrkat förhöjning i de af Utskottet föreslagna summor, kan detta icke blifva tillräckligt skäl för mig att frånträda Utskottets förslag.

Det är två omständigheter, som i denna fråga böra tagas i betraktande, nemligen att det endast är landssekreteraren och landskamreraren i Stockholms län, för hvilka, såsom boende på en dyr ort, undantag skulle kunna komma i fråga att göras från Utskottets förslag, och att åtminstone en del sportelinkomster tillkomma ifrågavarande tjänstemän. Då vidare deras tjänstgöring väl icke kan anses öfvergå en domares på landet, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Friherre von Essen: Om jag icke misstagit mig, innehöll en föregående talares yttrande en förebräelse mot Stats-Utskottet därför, att det anställt en jmförelse mellan de nu ifrågavarande tjänstemännen och andra sådane, och att de tjänster, som sålunda blifvit med hvarandra jmförda, saknade någon egentlig analogi. Tillika anmärktes, att det hade varit bättre, om Utskottet tagit kännedom om hvad vederbörande myndigheter i ämnet yttrat.

Att man sökt jmföra landssekreterarne och landskamrerarne med andra tjänstemän, må möjligen kunna klandras; men jag tror, att detta äfven kan vara ett sätt att bedöma frågan, och Stats-Utskottet har därför icke underlåtit att taga kännedom om, hvad myndigheterna yttrat. Utskottet har nemligen, för frågans bedömande utgått ifrån hvad som redan blifvit af Kongl. Maj:t i ämnet yttrad uti nådig proposition till 1874 års Riksdag, då Kongl. Maj:t bedömde denna fråga så, som synes af följande ord, hvilka jag tager mig friheten uppläsa:

»Med afseende ej blott å den sociala plats, landsekreterare inom samhället intager, utan äfven och förnämligast på det mödosamma och synnerligen ansvarsfulla arbete, som med denna befattning är oskiljaktigt förenadt, anser jag innehafvare deraf böra under öfvergångstiden tillförsäkras en årlig behållen medelinkomst af minst 6,000 kronor.»

I samma fråga skref Riksdagen år 1876 till Kongl. Maj:t bland annat följande:

»I betraktande häraf, och då uti statsrådsprotokoll, som fans bilagd Eders Kongl. Maj:ts till 1874 års Riksdag afåtna nådiga proposition angående förbättring af landsstatstjänstemännens lönevilkor, beträffande landssekreterarne förklarats, att genom löneförbättringen afsågs att under öfvergångstiden, intill dess ny organisation af landsstaten blefve genomförd, tillförsäkra desse tjänstemän en årsinkomst af 6,000 kronor, har Riksdagen funnit sig böra, vid beviljandet af det nu begärda anslaget till löneförbättring åt meranämnde tjänstemän, fästa det vilkor, att något tillfälligt lönetillägg ej må tilldelas landssekreterare, hvilkens årsinkomst af tjensten redan uppgår till nämnda belopp.»

Dessa åsichter, nemligen att icke någon landssekreterares inkomst borde öfverskrida 6,000 kronor, så vida lönetillökning skulle beviljas, gillades då af Kongl. Maj:t och Riksdagen, och det kan icke nekas,

att man å vederbörande afdelning inom Utskottet, för att hålla på denna åsigt, ansåg att den lägsta lönen borde utgöra 6,000 kronor. Nu blef den emellertid bestämd till 5,900 kronor därför, att man, i stället för att minska lönen med 400 kronor, såsom först var ifrågasatt, ansåg det för desse tjänstemän mera förmånligt, med hänsyn till den blifvande pensionsrätten, att minska tjänstgöringspenningarne med 500 kronor. Detta var första utgångspunkten; men sedan man genomgått handlingarne, fann man, att äfven i afseende på de jemförelsepunkter, som jag förut omnämmt, kunde man sätta den lägsta siffran såsom norm för de minst aflönade af desse tjänstemän.

*Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Nu har visserligen, om jag icke misstager mig, af det Statsråd, som nyss hade ordet, framhållits, att landssekreterarens tjänst vore af större betydelse än landskamrerarens, och det är icke utan, att äfven i den Kongl. propositionen en antydning derom förekommer, ehuru några andra skäl äro anförda, på grund af hvilka det vore lämpligt att göra lönerna lika. För min del kan jag icke neka, att jag skulle ställa mig på deras sida, som föreslå en högre lön för landssekreteraren än för landskamreraren och för den senare vilja bibehålla det belopp, som Utskottet föreslagit; men då intet sådant förslag föreligger, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag i denna del.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Af den siste talarens yttrande framgick, att sjelfva grunden för de siffror, som förekomma i Stats-Utskottets betänkande i fråga om landssekreterarnes och landskamrerarnes aflöning, varit den medelsiffra af 6,000 kronor, som omnämns uti en af Kongl. Maj:t till 1874 års riksdag aflåten proposition och sedermera af Riksdagen år 1876 antagits såsom en minimisiffra i afseende på landssekreterarnes inkomst. Jag ber dock få anmärka, att det är en väsentlig skillnad mellan den aflöning, som *nu* bör bestämmas, och det minimibelopp, som *då* antogs, i det nämligen sportlerna då ännu voro bibehållna och följaktligen, då det var stadgadt ett minimibelopp af 6,000 kronor och ett anslag beviljades för att höja inkomsterna till nämnda belopp, möjlighet var desse tjänstemän beredd att under ett år, då sportlernas belopp jagades upp, få sina inkomster förökade. Nu åter är meningen att fastställa samma aflöning för alla år. Jag vill hemställa, huruvida det icke är antagligt, att under sådana år, som möjligen förestå oss, landssekreterarnes inkomster, om sportlerna bibehölles, skulle uppgå till mycket högre belopp äfven i sådana län, der de under de goda åren nedsjunkit till 6,000 kronor och derunder. Uti Kongl. Maj:ts uttalande låg således endast den mening, att inkomsterna icke under något år borde understiga 6,000 kronor; men denna siffra kunde antagas såsom medelsiffra därför, att stor sannolikhet fans, att en godtgörelse skulle blifva beredd derigenom, att sportelinkomsterna under kommande år kunde stiga derutöfver. Jag tror således icke, att denna utgångspunkt varit för Utskottet så tillförlitlig, som det af den ärade talarens anförande syntes framgå. Hade icke, till följd af utsökningslagens antagande, en stor del af de befintliga sportlerna kommit att upphöra från och med år 1879, så skulle den frågan kunnat uppstås, huruvida icke för tjänsteinnehafvarnes bästa och för tjänsternas rätta bestridande det varit fördelaktigt att bibe-

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

hålla de nuvarande lönerna och sportlerna hellre än att antaga de reducerade belopp, som Stats-Utskottet föreslagit. Jag medgifver, att sedan utsökningslagen numera förutsätter, att en stor del af mål, som förut gifvit sportler, skola bortfalla, så har frågan kommit i en sämre ställning för desse tjenstemän och en mindre vidsträckt pröfning blifvit för Kongl. Maj:t möjlig, än om frågan om sportlernas borttagande i allmänhet endast utgjort grunden. Men det synes mig icke vara rätt lämpligt, om Riksdagen skulle begagna sig af en sådan tillfällighet för att nedsätta ett belopp, som på goda skäl blifvit af Kongl. Maj:t antaget såsom med rättvisa och billighet öfverensstämmande, och jag får därför fortfarande anhålla, att Kammaren ville, med afslag å Utskottets betänkande, bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Klinckowström: Det sätt, hvarpå Stats-Utskottet behandlat den ifrågavarande löneregleringen, och det tillmötesgående, Utskottet i alla väsentliga punkter visat, synes mig böra tillfredsställa regeringen. Att på en lönestat å något öfver två millioner hafva åstadkommit en besparing af endast 82,500 kronor, synes mig vara ett bevis på, att Stats-Utskottet icke i detta hänseende varit njuggt, utan tvärtom med frikostig hand beviljat hvad Kongl. Maj:t begärt.

Hvad nu den förevarande punkten beträffar, så torde det väl för de personer, hvilkas tjenstgöringspenningar träffas med en minskning af 500 kronor, vara en obetydlighet, hvarom fråga är; men det är icke så för statsverket, emedan, till följd af dessa personers stora antal, derigenom uppstår en betydlig och välkommen besparing. Man har framhållit den minskning i löneförmåner, som derigenom skulle uppkomma för landssekreterare och landskamrerare, men man har icke observerat, att dessa personer likväl under sju uppgifna nummer bibehållit sportler. Det är gifvet, att dessa sportler, ehuru långt mindre än hvad som hädanefter föreslagits för expeditiöslösen m. m., dock böra uppgå till icke obetydliga belopp. Jag tror dessutom, att dessa personer, till följd af sin juridiska bildning och sin tjenstemannaställning, komma att blifva anlitade vid många inkomstgifvande, enskilda uppdrag. För öfrigt har här blifvit så väl framhållet, hvarför Stats-Utskottet icke ansett sig kunna gå högre i afseende på tjenstgöringspenningarne, än det gjort, att jag icke vill upprepa detsamma; men man må besinna, att om landssekreterarne genom den betydliga minskningen i expeditiöslösen, som genom detta förslag skulle inträda, än förlora något, komma de dock att till följd af regleringen vinna åtskilliga fördelar, bland hvilka jag ber att endast få påpeka den ökade pensiuon, rätt till semester m. m. — Jag tror således, att man kan lugnt bifalla Stats-Utskottets förslag i denna punkt, hvarom jag för min del får anhålla.

Herr Wennerberg: Under en tid, då penningen är i starkt fallande och varit det, minst sagdt, under ett decennium, är det naturligt, att löneregleringar för tjenstemän ofta skola komma i fråga; men å andra sidan måste också medgifvas att det är lika naturligt, att verkställandet af sådana är förenadt med stora svårigheter. Detta har äfven erfarenheten under de sista åren visat. Knappt hade för några

år sedan en lönereglering skett för en hel tjenstemannaklass, hvilken allmänt mottogs med glädje, förrän man efter blott fem år fann den vara så knappt tilltagen, att det snart skall visa sig nödvändigt att ånyo höja lönebeloppen för dessa tjenstemän. Sådant har egt rum äfven i afseende å andra löneregleringar, och skall helt säkert komma att visa sig äfven i afseende på den nu ifrågavarande, om icke Kongl. Maj:ts förslag antages.

*Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Här äro för landssekreterarne och landskamrerarne föreslagna löner på sådana, i statsrådsprotokollet anförda goda skäl, hvilka vunnit ytterligare styrka genom yttranden från statsrådsbänken, att jag icke kan frånträda desamma och instämma i Utskottets åsigt, helst som Utskottet för en nedsättning — man må anse den vara ringa eller ej — icke anført andra skäl, än de som ligga i den besynnerliga jämförelsen mellan nämnda tjenstemän och cheferna för vissa embetsverk. Denna jämförelse är dock något långt bort ifrån tagen. Detta har redan visats och jag skall icke uppehålla mig dervid. — Hade man icke grundligare skäl för att yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition än detta, så hade man åtminstone bort välja en jämförelse, som låg närmare, nemligen mellan dessa tjenstemän och häradshöfdingarne, hvilka samtliga måste hafva aflagt samma examina. Hvar och en känner, hvilken vigtig och maktpåliggande tjenstgöring åligger häradshöfdingarne och hvilken tillhör landssekreterare och landskamrerare såsom lika vigtig och lika maktpåliggande. Är det väl troligt, då genom sista löneregleringen häradshöfdingarnes löner blifvit satta så högt som skett, så att en landssekreterare eller landskamrerare icke kan, om Utskottets förslag antages, inom landsstaten komma till samma lön som häradshöfdingarne, och således, ehuru hans arbete är mera ansträngande, ändock icke kan vinna samma ekonomiska fördelar som desse, — är det troligt, frågar jag, att under dylika omständigheter erfarenheten skall komma att visa, att dessa tjenster fortfarande skola sökas af verkliga duglige och framstående personer? Detta har varit fallet hittills; men hädanefter torde nog visa sig, att det icke blifver de mest duglige, utan medelmåttorna, som söka dessa tjenster. Det torde dock finnas få tjenster, som för folket i allmänhet och för ordningens upprätthållande i landet äro så vigtiga som just dessa, och man har därför att tillse, att icke de så aflönas, att dessa platser endast sökas såsom öfvergångsplatser till något bättre. Ty det är icke blott för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utan, hvad vigtigare är, för hela länet af vigt att på dessa platser ega personer, hvilka, stannande der, först efter en längre vunen erfarenhet kunna utveckla en fullgod verksamhet och ernå den säkerhet, som endast genom en långvarig tjenstgöring kan vinnas.

Utom det i Utskottets betänkande anförda lilla obetydliga skäl, har af en ledamot af Stats-Utskottet blifvit framfördt jemväl ett annat; men detta har från statsrådsbänken blifvit så väl besvaradt, att jag icke behöfver ytterligare vidröra detsamma.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Horn: Det är egentligen två talare å motsatta sidan, som uppkallat mig, och detta därför att de föregifvit, att landssekreterare

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

och landskamrerare fortfarande skulle komma att åtjuta sportler till icke oväsentliga belopp, och den ene af dessa talare har till och med uppgifvit, att alla de uti första punkten omförmälda sportler skulle komma nämnda tjenstemän till godo. Han torde alltså icke hafva reda på, att de flesta moment uti ifrågavarande punkt afse icke desse tjenstemän utan helt andra, nemligen åklagare, kronofogdar m. fl. Det är endast punkterna a) och g), som röra landssekreterare och landskamrerare, och hvad den sista beträffar, eller arfvode för försäljning af utmätt fast egendom, så torde det vara bekant, att fråga är å bane att denna sportelinkomst äfven för landssekreterarne skall försvinna; åtminstone har komitén, som uppgjort förslag till lag i afseende på sportelinkomsterna för en del utmättningsmän, föreslagit, att någon provision för försäljning af utmätt fast egendom framdeles icke skulle få ega rum. Således är här egentligen endast fråga om punkten a) eller lösen för afskrift af sådana expeditioner, som part eller annan begär, men icke författningsenligt är pligtig att lösa. Dessa sportler kunna icke öfverskrida 100 eller 200 kronor om året. I det län, som är mig anförtrodt, tror jag icke att de uppgå till 100 kronor, och följaktligen kan icke någon synnerlig vigt läggas på dem.

Man har velat jemföra landssekreterarne och landskamrerarne med domrarna på landet, och jag delar till fullo befogenheten af en sådan jemförelse; men äfven om man tager bort kontorshället, så hafva domrarna betydligt högre inkomster än dem, som landssekreterare och landskamrerare nu få; och jag tror icke, att domrarna hafva i allmänhet större göromål, men de hafva den fördelen, att de slippa bo i stad, hvilket betydligt inverkar på lefnadskostnaden.

Det antyddes af en talare i fråga om en jemförelse mellan landssekreterarens lön med landskamrerarens, att landskamreraren må hända hade större inkomster i förhållande till sina göromål. Jag medgifver villigt, att i vissa län kan så vara förhållandet; men vi veta, att landsstatskomitén föreslagit, hvad nu ligger under Kongl. Maj:ts pröfning, att häradskrifvarebefattningarne skola upphöra samt att dessa befattningar skola ersättas med en extra tjensteman å landskontoret för verkställandet af debitering och uppbörd af kronans medel. Kommer detta förslag att gå igenom, så blifva, enligt min åsigt, landskamrerarens göromål, åtminstone under fyra eller fem månader på året, så ansträngande, att han kanske kan sägas få mera arbete än landssekreteraren.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmanen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet dels och afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning; gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts framställning, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller mom. a i 2:dra punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren Utskottets förslag och bifaller Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41.

Nej — 61.

Mom. b och c.

Biföllos.

Mom. d.

Herr Holmberg: Jag anser mig hafva desto mera skäl att yrka afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt, som kronofogdarnes löneförmåner i allt fall i verklig-heten blifva mycket lägre än andra tjenstemäns i jemförlig tjenstemanna-ställning. Disse senare kunna nemligen få afse sina löneförmåner ute-slutande till sin egen och sin familjs bergning, hvaremot kronofogdarne måste i och för sin tjenst vidkännas uppoffringar, som medtaga en be-tydlig del af den lön, som dem tilldelas. Det anslag till skrifbiträde och skrifmaterialier, som under namn af expensmedel blifvit med en-dast 300 kronor tilldeladt kronofogdarne, motsvarar icke ens hälften af de i detta hänseende i medelstora fögderier erforderliga utgifter; hvar-förutan kronofogdarne för inrymmande af de ganska vidlyftiga arkiven måste hålla sig med 1 eller 2 rum flere än de eljest för egen räkning behöfde bekosta. Vidare hafva kronofogdarne att verkställa en mängd tjensteresor, för hvilka ersättning antingen alldeles icke eller ock till otillräckligt belopp är dem medgifven; och kommer så dertill en sär-deles beaktansvärd omständighet, nemligen den för kronofogdarnes eko-nomiska bestånd så ytterst hotande lagbestämmelsen, att kronofogdarne skola i utmätningssärenden ansvara icke allenast för sina egna åtgärder deri, utan äfven för redovisning af penningar och annan egendom, som mottagas af underlydande utmätningmän, samt, hvad än värre är, för all skada, som till följd af dessa underlydandes fel eller försummelse kan uppkomma. Det drakoniska stadgande, som härutinnan från äldre tider förefans, skärptes ytterligare i den senast beslutade utsöknings-lagen; och då denna vid sista riksdagen förevar, sökte jag att inom det Utskott, der lagförslaget handlades, åstadkomma den mildring, att kronofogdarne icke borde ansvara för annan skada i följd af underly-dande utmätningsmäns fel eller försummelse än den, som kronofogden varit i tillfälle att förekomma, men genom bristande tillsyn eller vak-samhet möjliggjort. Men man ville ej ens gå in på denna i sig sjelf billiga modifikation, utan ansåg den ifrågakända oinskränkta ansvarig-

*Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

heten böra förefinnas i det allmännas intresse till skydd för fordrings-
egare, som, ofta boende på aflägsen ort, icke kunde bevaka sin af ut-
mätningmans åtgärder beroende rätt. Dock voro Utskottets samtliga
ledamöter ense derom, att aflöningen för kronofogdarne borde blifva så
väl tilltagen, att de i sina löneförmåner skulle ega skäligen godtgörelse
för den risk, som sälunda, andre medborgare till förmån, lagts på deras
skuldror. Så har dock icke i förevarande lönereglering skett. Tvärtom
har Stats-Utskottet föreslagit en icke obetydlig inskränkning i de knappt
tillmätta löneförmåner, som Kongl. Maj:t för kronofogdarne hos Riks-
dagen äskat, en inskränkning, som är desto mera obillig, som det icke
så sällan händt och händer, att kronofogde nödgas uppoffra hela sin
enskilda förmögenhet och mera dertill i och för skadeersättningar, som,
oaktadt vederbörlig tillsyn och vaksamhet icke af kronofogden åsido-
satts, gång efter annan vållats dels genom underlydande utmätning-
mäns förskingring af omhänderhafvande utmätningemedel och dels genom
deras fel och försummelse; och inom det län, der jag har min
verksamhet, har under min tjänstetid sådant olycksöde drabbat två
kronofogdar i Sunnerbo härads fogderi, der, i anseende till fogderiets
storlek, kronofogden nödsakas öfverlemnna verkställigheten af alla ut-
mätningar och indrifningar åt underlydande länsmän och fjerdingmän.
Då så är förhållandet, synes väl billigheten oundgängligen fordra, att
Riksdagen icke gör nedsättning i hvad Kongl. Maj:t begärt, utan be-
viljar kronofogdarnes löneförmåner i enlighet med Kongl. Maj:ts propo-
sition, till hvilken jag anhåller om bifall.

Herr Stråle: Under de senare åren har man från visst håll gan-
ska ofta hört upprepas den åsigt, att kronofogdetjensterna borde in-
dragas, och den komité, som, i fråga om landsstatens organisation, tem-
ligen nyligen varit tillsatt, har verkligen också försökt sig i den vägen,
nemligen då den föreslagit, att kronofogdetjensterna väl skulle fortfara
att finnas, men länsmanstjensterna försvinna och att vi skulle få en
amfibie, som vore både fogde och länsman. Detta förslag har genom
Kongl. Maj:ts nådiga mellankomst blifvit ogilladt, och vi hafva således
kronofogdarne kvar. Om Utskottets förslag bifalles, så är det, efter
min åsigt, illa stäldt för kronofogdarne. De förlora sina boställen, men
de hafva kvar sina resor och sina öfriga utgifter i tjensten, och härför
beviljas dem 300 kronor. Jag vill icke nu ånyo upprepa de skäl, som
den siste talaren anförde. Jag ber att få återöpa dem och tillåter
mig uttala den farhåga, att, om Riksdagen beslutar i enlighet med Ut-
skottets förslag, kan hädanefter, åtminstone en eller annan gång, svå-
righet yppa sig att, ehuru sökande nog torde erbjuda sig, få krono-
fogdeplatserna väl besatta. Jag inskränker mig för närvarande till att
yrka, att Kammaren med afslag å Utskottets hemställan måtte bifalla
Kongl. Maj:ts förslag.

Grefve Beck-Friis: För min del har jag icke kunnat gilla det
slut, hvartill Utskottet kommit i denna punkt, utan får vördsamt yrka
bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det synes mig, att Utskottets upp-
fattning är oriktig. Utskottet utgår derifrån att komitén sagt, att
lönen borde bestämmas till 3,000 kronor och tjänstgöringspenningarne

till 1,000 kronor; men nu har Kongl. Maj:t tillagt ett ålderstillägg af 500 kronor, och därför, anser Utskottet, bör den fasta lönen nedsättas till 2,500 kronor. Jag kan ej finna detta riktigt eller en nedsättning motiverad, ty då kronofogdarne nu hafva 3,360 kronor i lön, skulle de enligt Utskottets förslag få mindre. Dertill kommer, att komitén föreslagit, att expensmedlen skulle variera mellan 400 och 900 kronor, under det att i Utskottets förslag dertill anslås endast 300 kronor. Således är äfven häri en betydlig skilnad. Ställer man sig på komiténs ståndpunkt, så får man icke acceptera förslaget i en del och släppa det i en annan. Jag har ej kunnat vara med om Utskottets förslag, emedan jag anser motiveringen oriktig. Skälen, som tala för en högre lön äro af föregående talare anförda och jag vill ej upprepa dem. Dock torde det vara nödigt att betona, att genom indragning af boställena kronofogdarnes resekostnader blifva ökade, enär de måste anlita skjuts, äfvensom att lefnadskostnaden blir större. Det torde således icke vara skäl att bestämma löneförmånerna lägre än Kongl. Maj:t föreslagit.

*Löne reglering
för lands-
staten.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Det är alldeles uppenbart att, när Utskottets förslag vid den sista voteringen föll, Utskottets förslag i denna punkt äfven kommer att afslås af Kammaren och Kongl. Maj:ts proposition bifallas, och, ehuru jag vill bifalla Utskottets förslag, har jag ingenting emot att Kammaren ändrar sin ställning och kommer in i den, som den bör vara i, nemligen att icke gerna afslå Kongl. propositioner. Emellertid vill jag säga, att jag vid sista riksdagen, i det Utskott som behandlade Utsökningslagen, var ense med den förste talaren att taga bort det oegentliga stadgande, hvarom han talade. Dock tror jag, att det är ringa tröst för kronofogdarne att få 500 kronor, ty om man vill se saken riktigt, så beror det egentligen på huru kronofogdarne se upp med sina underlydande, och jag tror, att de exempel, som den förste talaren omnämnde, höra till undantagen. Emellertid vill jag icke uppehålla tiden, utan endast yrka bifall till Utskottets förslag, väl vetande, att frågan kommer att afgöras genom gemensam votering. Dock vill jag säga, att 500 kronor mer eller mindre i lön icke inverkar på en tjänstemans duglighet i allmänhet, ty annars skulle man ju tro, att duglighet ej finnes hos dem, som ej hafva lika stor lön som kronofogdarne. Är en tjänsteman ej fallen för att sköta sin tjänst, så hjälpes det ej genom att öka lönen. Jag tror således, att hvad i det hänseendet anförts, ej är ett talande skäl.

Friherre Klinckowström: Då Utskottets förslag i denna punkt har ganska få försvarare inom denna Kammare, har jag ansett mig böra uppträda för att yrka bifall till detsamma.

Att aflöningen för kronofogdarne blifvit nedsatt med 500 kronor, tror jag vara mycket riktigt därför, att det är efter den fasta lönen, som pensionen beräknas, och det hade väl varit något för mycket att åt personer i deras samhällsställning gifva så hög pension som 3,000 kronor.

Man har jemfört deras lön för närvarande med hvad de enligt denna reglering skulle bekomma, men det utfaller efter min beräkning

Lönereglering för landsstaten. (Forts.) så, att, då i allmänhet kronofogdarne för närvarande hafva 3,360 kronor i samtliga löneförmåner, nemligen lön 2,000 kronor, hyresersättning 800 och dyrtidstillägg 560 kronor, så skulle de genom den ifrågasatta, af Stats-Utskottet förordade, regleringen inalles erhålla 4,000 kronor. Jag tror, att detta icke är en så obetydlig tillökning i deras löneförmåner, och jag får därför förklara mig i allo biträda Utskottets förslag och yrka bifall till detsamma.

Grefve Horn: Enligt Utskottets förslag skulle fogdens inkomst för framtiden under de första 10 åren af hans verksamhet blifva 3,500 kronor och efter ytterligare 10 år 4,000. Fogden är sällan under 40 år, då han tillträder sitt embete, och han blifver således vanligen 50 år, innan han får den högre lönen af 4,000 kronor. Dessutom har han blifvit tillerkänd en ersättning af så kallade expensmedel till ett belopp af 300 kronor. Detta belopp är likväl allt för ringa, ty han måste för tjenstens skull anskaffa och elda ett eller två rum mera, än hvad som eljest skulle behövas. Vidare tror jag knappt, att det är någon fogde eller åtminstone icke många, som icke behöfva hafva ett ständigt biträde; och ett sådant biträde får man i allmänhet icke på andra vilkor än att biträdet för det första har födan, och kostnaden härfor kan man i dessa tider icke beräkna till mindre än 1 krona om dagen, hvilket sålunda för året gör 365 kronor; men detta biträde måste väl också hafva så mycket i lön, att han kan kläda sig. Beräknar jag då kostnaden för biträdets föda och kläder till jemnt 500 kronor, och upptager jag vidare hyran för rum och kostnaden för eldning deraf till 100, samt dertill ytterligare lägger 100 såsom kostnad för skrifmaterialier och andra expenser, så får jag sålunda en summa af 700 kronor i stället för de 300, som fogden i ersättning härfor af statsverket uppbär. Således förlorar han — jag tror icke, att jag kan låta pruta med mig — 400 kronor om året, och sedan kommer dertill ännu en post, nemligen fogdens resor. Vi veta, att fogden skall göra åtskilliga resor utan ersättning, såväl efter nu varande som efter framtida förhållanden, ty i Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof står bland villkoren för fogdar och länsmän att, då icke genom särskilda författningar dem blifvit tillerkänd godtgörelse för resor i embetsgörömål, så skola de sjelfva vidkännas kostnaderna härfor. Dessa resor äro icke få. Såsom jag förut nämnde, att jag gjort i afseende på länsmännens resor, så har jag äfven infordrat uppgifter för Gotlands län angående fogdarnes resor under år 1875; och ehuru de i detta län resa jemförelsevis litet, så hade de båda fogdarne derstädes dock under det nämnda året utan ersättning rest omkring 350 mil, således 175 sträckmil hvardera. Evalvera vi detta i penningar, så få vi, om vi beräkna att skjutsen per mil kostar kronor 1,66, nemligen 1 krona 60 öre för en häst och 6 öre i kärrpengar, och under antagande af 175 sträckmil, således en summa af 290 kronor 50 öre, som hvarje af fogdarne årligen får utgifva för skjuts på Gotland. Vidare tillkomma ännu åtskilliga kostnader i och för resorna. Så t. ex. blifver alltid maten dyrare för fogden, då han är ute på sina resor, än om han varit hemma. Vi måste därför, efter min åsigt, minska den lön af 3,500 kronor, som Stats-Utskottet föreslagit för fogden, med minst 400

kronor, som han förlorar på expenser, och likaledes med 400 kronors årlig förlust på resekostnader. Draga vi nu dessa 800 från de 3,500, så återstå således 2,700 kronor såsom fogdens behållning. Detta är dock en allt för klen aflöning för en tjänsteman i fogdens ställning, på hvilken verkligen i många fall, så väl i afseende på polisens handhafvande som uppördens redovisande, så mycket beror. Vi få icke vara för njugga i afseende på lönen för dessa tjänstemän, ty huru skall man då få dugligt folk till dessa befattningar.

Äfven ett annat förhållande vill jag påpeka, nemligen att fogden kommer att förlora i sportelinkomster i afseende på provisioner. Det är visserligen sant, att äfven i den gamla lönen ingår en viss beräkning af provisioner, men den är så lågt tilltagen, att man gerna kan antaga, att fogdarne komma att förlora ett par hundra kronor om året äfven i det afseendet. Jag yrkar på dessa grunder varmt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Koch: För min del yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men jag gör det af något andra skäl, än som här förut varit anförda. Jag tror nemligen, att det är af ofantlig vigt, att det äfven inom administrationen kommer att ega rum hvad jag ville kalla ett slags *gradpassering*, som finnes inom nästan alla andra tjänstemannaklasser och utan hvilken det, åtminstone enligt min erfarenhet, blott är en och annan högt begåfvad person, som lyckas blifva en skicklig fackembetsman.

Under en sådan gradpassering lär man sig något mera än af böcker och skrifna pappersluntor kan inhentas och som är af mycket stor vigt, nemligen att känna sakerna sjelfva jemte folk af alla klasser, förvärfva människokänedom i allmänhet, och en sådan gradpassering är nödig för samt måste derfor de flesta slag af andra tjänstemän underkasta sig. Så t. ex. kan ingen stiga upp till någon högre militärvärdighet, om han i början håller sig för god att rykta sin häst eller att posta sin vakt. Jurister hafva fått och få underkasta sig för de yttre sinnena mindre behagliga förhållanden i dunstkretsen af domsalarne. Och sällan har på den juridiska banan hittills man utbildat skicklighet utan att tjänstgöra på ting, i rådstufvurätter eller Stockholms gamla kämnarsrätter, derifrån flere af Högsta Domstolens utmärktaste ledamöter utgått. Men inom den civila administrationen finnes nästan icke en sådan gradpassering, hvilket jag för min del anser mycket olyckligt. För att kunna fylla de högre platserna inom administrationen med personer, som känna folk, måste man derfor ofta dertill taga personer antingen från militärståndet eller välja dem bland jurister eller diplomater, hvilka sist nämnda också hafva rätt mycken beröring med menniskor, om också icke så mycket med svenskar. Så t. ex. hafva vi haft flera utmärkte landshöfdingar, som varit diplomater. Kronofogdarne hafva nu ty värr af gammalt befunnit sig i en temligen ringaktad ställning i den allmänna opinionen. Jag erinrar mig i det afseendet, att jag en gång, under de talrika balansernas period, hört en president i ett rikskollegium yttra: »Det blifver ingen ordning i uppörden, förr än man hängt några kronofogdar.»

Man hade också under min ungdom ofta tillfälle att se en mängd

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

kronofogdar dingla på teatern och att skratta åt Hjortsberg i den bekanta teaterpjesen »Kronofogdarne». Säsom landshöfdingar fordom ofta plägade befordra sina betjenter till länsmän, så framdrogo de äfven någon gång betjenterne till kronofogdar, och en sådan kronofogde i min ort blef verkligen ganska duglig, emedan han hos sin husbonde gått i en god skola.

Emellertid har hela klassen fått en anstrykning af underlägsenhet i samhällsställning och är icke så god som den de nu förtjena, deras viktiga göromål fordra och deras vederlikars i andra embeten. Det har väl gjort, att få män af högre bildning velat inhemta erfarenhet på fogdekontoren och gå genom den graden, och ändå mera sällan sjelfva på de lägre platserna lärt hvad en häradsskrifvare eller länsman bör uträtta. Jag kommer dock ihåg, huru, likasom den store Napoleon skröt öfver att hafva varit underlöjtnant, så erinrade ofta den utmärkte riddarhusledamoten, Professor P. G. Cederchiöld, om hvad *han* inhemtat när han tjenstgjorde på häradsskrifvarekontor.

Ett stort steg i den antydda rigtningen att lyfta anseendet för kronofogdarne är redan taget derigenom, att våra kronofogdar numera få lof att vara examinerade.

Om förhållandet är, såsom den siste erfarne talaren nämnde, att kronofogdarne sällan kunna reda sig utan ett ständigt biträde, skulle jag för min del önska, att de kunde aflöna ett dylikt biträde af egna medel och sluppe att dertill använda länsmännen, hvilka egentligen böra blifva polismän, och en poliskarl är, såsom bekant, sällan duglig till uppbörsbefattning. Om därför kronofogdarne fingo så pass stor lön, att de kunde aflöna eller hysa, föda och inöfva i tjenstgöromål — likasom skickliga landtdomare — *duglige* bildade personer såsom sina biträden, så skulle på det sättet just såsom biträden åt kronofogdarne personer kunna utbildas sig, hvilka sedan helt säkert kunde blifva skicklige embetsmän och avancera inom administrationens alla grader.

Jag vill nu i sammanhang härmed nämna något, som passerade samtidigt med att det ofvan nämnda yttrandet af den svenske presidenten fälde om kronofogdarne. Jag fick nemligen af då varande utrikesministern höra, att en norsk fogde, som avancerat till statsråd, Herr Holst, drifvit den kinkiga underhandlingen med engelsmännen i Bodösaken med en skicklighet, som han sällan träffat hos en diplomat. Sälunda kunde, redan för 50 år sedan, i Norge personer från lägre administrativa tjänster avancera ända till statsråd och der tillgodogöra den erfarenhet och människokännedom, som vinnes genom att hafva tillfälle att ständigt komma i beröring med folk. Det vore i sanning på många sätt nyttigt, om det äfven hos oss kunde så tillställas, att till högre och de högsta administrativa embeten kunde i regel väljas män, som gått igenom de lägre graderna inom förvaltningen. Ett litet steg härtill kan nu tagas genom att försätta kronofogdarne i en så pass förbättrad ställning mot den, hvori de nu befinna sig, som de skulle få, om den löneförhöjning, som Kongl. Maj:t för dem begärt, af Riksdagen beviljades. Jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och jag gör det äfven af *det* skälet, att man bör akta sig för att försätta personer, som hafva *uppbörsmedel* om hand,

i en sådan ställning, att de för sina *lefnadsbehof* frestas tillgripa dessa *Lönereglering för landsstaten.*

(Forts.)

Herr Statsrådet Thyselius: De fleste af de talare, som här yttrat sig, hafva tillstyrkt bifall till den Kongl. propositionen, och större delen af dem äro äfven personer, hvilka till följd af sitt embete bättre än någon annan kunna bedöma behofvet af det belopp, som af Kongl. Maj:t blifvit begärdt såsom aflöning åt kronofogdarne.

Det är således visserligen icke af nöden, att jag för bifall dertill här yttrar några ord, men jag ber likväl att få fästa särskild uppmärksamhet derpå, att enligt en år 1865 utfärdad författning skola de personer, hvilka få till kronofogdar befordras, hafva aflagt juridisk examen eller också en sådan examen, som berättigar till inträde i Kongl. Maj:ts kansli, och att man således, sedan personer, hvilka undantagsvis, till följd deraf att de aflagt den nu afskaffade kameralexamen, kunna komma i fråga till så beskaffade tjänster, icke äro att tillgå vid återbesättandet af dessa platser, är inskränkt till sådana, för hvilka domarembetet egentligen är afsedt.

Jag hemställer, huruvida det kan vara till allmänt gagn att lönen för kronofogdarne nu sättes så lågt, som Utskottet föreslagit, då det i sådant fall otvifvelaktigt kommer att ofta inträffa, att de, som anmäla sig till dessa viktiga befattningar, äro sådana, som på den juridiska banan minst hafva att påräkna framgång. Nödvändigheten af juridisk insigt är för kronofogdarne påtaglig, då de hafva att bevaka kronans rätt i många ärenden, der juridisk skarpsinnighet är behöflig.

Under den diskussion, som i ämnet egt rum i Andra Kammaren och hvilken jag öfvervar, har jag såsom skäl för Utskottets förslag egentligen blott hört omförmålas, att kronofogdarne icke äro af sina befattningar fullt upptagne. I det statsrådsprotokoll, som åtföljer den Kongl. propositionen, är omförmäldt, huruledes Kongl. Maj:t till samtliga länsstyrelser aflåtit skrivelser med uppmaning att tillkännagifva, huruvida, ibland annat, fögderierna lämpligen kunna erhålla någon utvidgning med hänseende till omfånget, och det ligger temligen klart, i hvad riktning svaren härpå komma att afgifvas, under förutsättning, att kronofogdarne icke af sina befattningar böra hemta *all* sin inkomst, kanske knappt större delen deraf, utan måste söka den genom enskilda förtroenden, och jag hemställer huruvida, om under sådan förutsättning lönen bestämmes på det sätt Stats-Utskottet tillstyrkt, Kongl. Maj:t icke vid åtskilliga tillfällen må anses förhindrad vidtaga den förändring i fögderiernas omfång, som i öfrigt kan finnas af omständigheterna påkallad.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skall icke yttra många ord, men jag är efter min öfvertygelse nödgad att till protokollet inlägga min gensaga deremot, att det skulle vara möjligt för en menniska, som icke har så hög aflöning, att kunna vara redbar. Detta är en förnärmelse mot alla, som icke hafva så hög lön, och till och med mot den fattige arbetaren.

Lönereglering
för lands-
staten.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet, dels ock afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts motsvarande nådiga framställning; gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts framställning, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Mom. e och f.

Biföllos.

3:dje punkten.

Mom. a.

Grefve Beck-Friis: Med anledning af det beslut, Kammaren nyss fattat, eller att den bifallit Kongl. Maj:ts förslag angående kronofogdarnes aflöning, torde det vara nödvändigt, att momentet *a* får följande lydelse: »att Riksdagen för bestridande af landsstatens aflöning må öka det ordinarie anslaget till »landsstaterna i länen» med 962,268 kronor.

Herr Statsrådet Lagerstråle: Jag vill hemställa, huruvida icke vid det förhållande, att olika beslut i de båda Kamrarna blifvit fattade, det vore lämpligt att till Utskottet återremittera föreliggande punkt, så att, sedan gemensam omröstning egt rum, det kan blifva bestämdt, hvilket belopp som skall å ordinarie stat uppföras såsom anslag till »landsstaterna i länen».

Grefve Beck-Friis: Jag vill icke motsätta mig den begärda återremissen af denna punkt, och tager därför tillbaka mitt förra yrkande.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet återförvisades.

Mom. b och c.

Biföllos.

Utskottets i slutet af punkten afgifna yttrande.

Herr Talmannen förmälte, att Kammaren torde finna, att hvad Utskottet här yttrat borde, till följd af Kammarens förut fattade beslut, till Utskottet återförvisas.

Svarades ja.

4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 24 och 25 sistlidne April bordlagda utlåtande N:o 13, i anledning af väckt motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, med anhållan om utredning rörande behöfligheten af förändrad lagstiftning angående äktenskapskildnad.

Revision af lagstiftningen rörande äktenskapskildnad.

Herr Grafström: Jag får börja med att inför Kammaren aflägga en vördsam men bestämd protest mot det sätt, på hvilket min ifrågavarande motion blifvit af Herr Talmannen och Kammaren behandlad. Jag vet väl att denna protest hade bort afgifvas vid det tillfälle, då motionen remitterades, men dels var jag icke då närvarande, dels kan det svårligen begäras att en hvar motionär skall ega så fullständig kannedom om hvad grundlagen i hvarje fall kan föreskrifva, att han vore beredd att genast motsätta sig hvad både Talman och Kammaren anse vara det rigtiga. Grundlagen föreskrifver likvisst, att alla motioner, som afse lagfrågor, skola behandlas af Lag-Utskottet, och jag vågar hemställa, huruvida ej denna motion afser en lagfråga. Inom denna Kammare har emellertid utbildat sig den sed, att, då en motionär föreslår en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, motionen remitteras till tillfälligt utskott, oafsedt motionens innehåll. Det synes mig likväl alldeles orimligt att fasthålla en sådan princip, ty till hvilket resultat kommer Lag-Utskottet vanligen sjelft vid behandling af lagfrågor, om icke just till det att föreslå en skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t. Nu begär man af en enskild motionär, att, då han inser, att åtskilliga oegentligheter finnas i en gällande lag och önskar, att någon förändring deri sker, han skall vara beredd att framlägga ett bestämdt lagförslag, sådant som Lag-Utskottet ofta ej kan affatta och till hvars åstadkommande Kongl. Maj:t har ett särskildt embetsverk, lagberedningen. Jag har velat anföra detta till protokollet och jag vill ytterligare med ett exempel visa hvart den af mig nu omnämnda, af Kammaren antagna sed kan leda. Vid 1876 års riksdag väckte en af denna Kammares ledamöter, Herr Wallenberg, en motion om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändringar i konkurslagen. Motionen remitterades till ett tillfälligt Utskott, hvilket förordade den föreslagna skrifvelsen; Första Kammaren beslöt också den 25 April för sin del, att en underdånig skrifvelse skulle aflåtas. Vid den diskussion, som härom försiggick i Kammaren, faldes af två ledamöter, begge medlemmar af Lag-Utskottet, yttranden, som, om också i varsamma ordalag, ifrågasatte rigtigheten af att en motion, afseende en lagförändring, blifvit behandlad af tillfälligt Utskott. Emellertid beslöt Kammaren, som sagdt, att en skrifvelse skulle afgå. Då detta Kammarens beslut meddelades Medkammaren den 3 Maj, öfverlemnades ärendet icke, enligt hvad förut varit praxis, till tillfälligt Utskott, utan den väckta frågan afslogs på yrkande af Herrar Axel Bergström och Berg, emedan motionen icke blifvit i grundlagsenlig ordning behandlad af Lag-Utskottet. Således blef Herr Wallenbergs motion aflagen, icke på grund af sin egen beskaffenhet, hvilken af Andra Kammaren knappt upptogs till ompröfning, utan på grund af den formella behandling, som Första Kammaren ansett motionen böra undergå. Förhållandet med min motion är alldeles detsamma som med den af Herr Wallenberg väckta.

*Revision af
lagstiftningen
rorande äk-
tenskapsskil-
nad.*

(Forts.)

Min motion har också remitterats till tillfälligt Utskott, och om jag tänker mig, att frågan får den bästa utgång, den här kan få, eller att Första Kammaren antager Utskottets förslag och Kammarens beslut meddelas Andra Kammaren, så faller helt säkert frågan der, icke på grund af motionens beskaffenhet, utan helt enkelt därför, att man skall anse, att motionen icke blifvit i formellt hänseende rätt behandlad. Derigenom har min rätt såsom riksdagsman blifvit kränkt. Detta har jag velat till protokollet anföra, vädjande enligt ordspråket från Filip i dag till Filip i morgon.

Hvad nu beträffar sjelfva motionen och detta betänkande tror jag, att jag derom kan fatta mig kort. Jag har icke hört, att någon anmärkning väckts mot det klander, som jag i motionen framburit öfver det sätt, på hvilket åtskilliga domstolar genom en advokatorisk tydning, i öfverensstämmelse med lagens bokstaf men bortseende från lagens anda, döma till äktenskapsskilnad. Det kan icke anses vara rätt staldt i ett samhälle, när en lag på detta sätt kan kränkas och när derigenom en lättnad att upplösa äktenskap åstadkommes, hvilken icke kan undgå att verka till samhällets sedliga försämring. Icke heller har jag hört något väsentligt anmärkas i fråga om den oegentlighet, som jag trott mig finna deri, att den varningsgrad, som pastor och kyrkoråd äro skyldige att gifva makar som önska äktenskapsskilnad, måste gifvas, innan skilnad till säng och säte sökts hos domstol. Härvid har jag vågat kasta fram förslagsvis den frågan, huruvida det ej vore bättre att varningen gäfves efter det domstol dömt till skilnad till säng och säte under ett år och sedan detta år gått till ända. För en sådan förändring har jag redan i min motion anfört två skäl. Det ena är, att det måste ovilkorligen för den, som skall gifva varningen, ganska ofta kännas motbjudande att göra det, emedan han helt säkert vill tillstyrka en åtskilnad för en tid mellan makar, i hvilkas äktenskap ett olyckligt förhållande eger rum. Ofta kan det nemligen hända att en hustru, som är förenad med en utsväfvande man, önskar att kunna få lefva i fred för honom och hans usla nöjen. Då nu sådana makar komma inför kyrkorådet för att erhålla varning, blir det ganska svårt att varna dem för ett steg, som just består deri, att de komma åtskils under en längre tid, men hvilket steg också är första steget till en fullständig skilsmessa. Pastor och kyrkoråd kunna väl känna, att de icke böra råda till fullkomlig skilnad, utan att de tvärtom böra varna därför, men å andra sidan känna de sig uppmanade att gifva det råd åt makarne att skiljas för en tid, emedan det icke kan vara till någon huggnad att de lefva till-samma. Detta är en orsak hvarför jag önskar, att varningen skulle förflyttas till efter förloppet af det år, under hvilket skilnad till säng och säte skulle ega rum. Då skulle den varning, som gäfves af pastor och kyrkoråd, få en mycket högtidligare prägel. Pastorn skulle då fästa sig vid den omständighet, att fråga nu vore om att taga det betydelsefulla steget till en fullkomlig skilsmessa och ej endast om att makarne för någon tid skulle flytta från hvarandra. Men jag har också, såsom jag redan nämnt, ett annat skäl hvarför jag önskar en sådan förändring. Det förhåller sig nemligen så, att, då för närvarande makar komma till pastor och begära varning vare sig först inför honom eller inför kyrkorådet, så blir icke

förhållandet mellan makarne juridiskt utredt. Det går så till, att blott på makarnes egna uppgifter meddelas varning. Protokollet öfver varningen hos kyrkorådet framläggas derefter inför domstolen, som på grund deraf dömer till skilnad. Nu anser jag det vara behöfligt att en juridisk utredning af förhållandet mellan makarne sker, och om varningen, såsom jag önskar, skall meddelas först efter det domstolen dömt till skilnad till säng och säte under ett år, så vore ju domstolen nödsakad att företaga en sådan juridisk utredning af frågan.

Jag tror således, att det kan vara skäl att afstå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t täcktes taga ifrågavarande lagstadganden i ompröfning och tillse, huruvida de må anses för närvarande motsvara sitt ändamål. Förhållandena äro verkligen sådana, att jag tror mig icke säga annat än hvad jag kan försvara, då jag uttalar, att personer finnas i denna stad, hvilka varit skilda 5, ja 6 gånger. Om jag föreslog att äktenskap skulle ingås på sex månaders uppsägning, skulle man med rätta säga att jag framstälde ett ohyggligt förslag. Men jag vågar påstå, att tillståndet med lagskipningen i landet i detta fall är sådant, att det går lika lätt att upplösa äktenskap, som om de blifvit ingångna på sex månaders uppsägning. Jag tror mig nu hafva sagt så mycket som behöfves för att söka öfvertyga Kammaren att gilla hvad Utskottet föreslagit.

Revision af lagstiftningen rörande äktenskapskinnad.

(Forts.)

Grefve Hamilton: I allmänhet yttrar jag mig högst ogerna mot ett Utskotts betänkande eller sjelfva motiveringen, emedan jag väl vet, att denna oftare är beroende af Utskottets sekreterare än af dess ledamöter, som vanligen äro allt för mycket upptagna för att kunna skriva sina betänkanden sjelfva; och hvad de Tillfälliga Utskotten beträffar, der vanligen någon af ledamöterna skrifer betänkandet, tror jag också att det vore för mycket begärdt att de skulle åt motiveringen egna all den omsorg, som vore önskvärd. Det väsentligaste ligger i Utskottets tillstyrkan, och de af Kammarens ledamöter, som haft tillräckligt litet att göra för att höra hvad jag vid föregående tillfällen yttrat, torde icke kunna uppgifva något enda tillfälle, då jag ingått i kritik af ett Utskotts betänkande, utan har jag blott hållit mig till Utskottets hemställan. I detta fall måste jag gå till väga tvärt emot min vana, derför att jag icke har något emot Utskottets tillstyrkan, men fruktar, att, om icke några anmärkningar göras emot motiven, dessa komma att ligga till grund för den skrifvelse, som möjligen kommer att till Kongl. Maj:t afgå. Utskottet har börjat med en framställning af det bedröfliga förhållande, som för närvarande eger rum, att en person kan resa till Köpenhamn på någon kortare tid och derifrån skriva ett bref till sin hustru att han icke ämnar komma tillbaka, och med företeende af ett sådant bref kan skilsmessa ega rum. Detta är sant och är ett mycket origtigt förhållande, men det är ett origtigt förhållande, som kommer icke af lagen, utan af en oriktig tillämpning af lagen; och då klagomål anförts öfver underrätts utslag af dylik beskaffenhet, har öfverrätt undanröjt ett sådant beslut. Det är således tydligt, att hvad man på sin höjd kunde önska, vore en förklaring eller ett förtydligande, men icke en förändring, emedan ett öfvergifvande icke är ett giltigt skäl för skilsmessa, så vidt icke den ena maken genom en längre

Revision af lagstiftningen rörande äktenskapskildnad. tids frånvaro visar, att han öfvergifvit den andra i afsigt att icke återkomma.

I afseende på varningarne anser Utskottet det vara orätt att två makar varnas för den enes fel. Det förstås, att, om den, som meddelar varningen, verkligen skulle taga saken på det sättet, så vore det icke riktigt, men jag antager, att, oakadt båda makarne äro tillstädes, varningen drabbar den skyldige och, om äfven tjenliga föreställningar kunna gifvas den andra makan, sker väl icke detta i den form, att det kan anses som en bestraffning, hvilket Utskottet ansett det vara.

Beträffande frågan om varningarne har motionären ansett, att de borde komma efter skilnaden till säng och säte, och Utskottet omnämner detta med ett slags erkännande då Utskottet säger: »till dessa motionärens erinringar beträffande omförmälda varningar anser sig Utskottet böra foga ännu en anmärkning.» Således är detta en anmärkning, som Utskottet godkänner, men det har ännu flera. På följande sida förklarar emellertid Utskottet, att det icke skulle vara skäl att makarne varnades efter skilsmessan. Den skrivelse, som skulle uppsättas gå grund af detta Utskottets förslag, skulle således på ena sidan godkänna den ordning för varningens meddelande, som nu eger rum, och på den andra sidan underkänna densamma. I afseende på det förhållande, då båda makarne hafva begått äktenskapsbrott, anser Utskottet att de icke skulle kunna få skiljas. Det vore naturligtvis alldeles för oriktigt, men detta har lagen icke velat säga, utan meningen är väl, att, då båda makarne begått äktenskapsbrott, så fordras såsom skäl för äktenskapskildnad i det fallet något annat än den omständigheten, att de begått äktenskapsbrott; det kan ju finnas andra skäl, på hvilka äktenskapskildnad kan beviljas, men deras äktenskapsbrott får icke anföras såsom motiv. Jag tror mig knappt behöfva säga mera, då det icke är min mening att yrka afslag å Utskottets framställning, emedan jag verkligen tror att i vissa fall föreskrifterna i afseende på äktenskapskildnad behöfva en granskning och en revision; men jag har velat fästa uppmärksamheten på det mindre tillfredsställande i Utskottets framställning, och på det att Riksdagens skrivelse, om en sådan blefve beslutad, icke måtte komma att utgöra en afskrift af betänkandet, hemställer jag, att slutet måtte få följande lydelse: »att Riksdagen måtte besluta att i underdånig skrivelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes underkasta gällande lagbestämmelser om äktenskapskildnad en revision för beredande af derutinnan erforderliga ändringar.»

Jag anhåller om proposition på bifall till detta förslag.

Herr Stråle: Då den föregående ärade talaren uppgifvit, att öfverrätt skulle hafva ändrat underrätts beslut i fråga om den lagtillämpning, mot hvilken Utskottet här gjort anmärkning, så kan jag naturligtvis icke bestrida ett sådant förhållande, ehuru jag icke känner till detsamma. Deremot har jag från, såsom jag tror, trovärdigt håll erfarit, att för icke länge sedan en häradsrätt velat tillämpa lagen på det sätt den siste talaren tyder den, men att hofrätt ändrat beslutet och att i följd deraf häradsrätten nödgats meddela stämning. Sådana mål komma naturligtvis icke till öfverrätt annat än undantagsvis, ty

när båda makarne äro öfverens och underrätt beviljar stämning, så finnes det ingen, som har skäl att klaga.

Revision af lagstiftningen rörande äktenskapskildnad.

(Förts.)

Hvad varningarne vidkomma, var det för mig mycket tillfredsställande att höra, att den ärade talaren med sin rika erfarenhet delade den åsigt, att dessa varningar icke lämpligen böra qvarstå sådana de äro i lagen föreskrifna. Den tydning han i detta fall gaf åt lagen är nog ganska naturlig, men ordalagen äro dock emot denna tydning, då det står att *makarne* skola varnas. En viktig anmärkning mot dessa varningar ligger också i den offentlighet, som med dem är förknipad och hvilken Utskottet velat taga bort. För min del skulle jag vilja såsom min åsigt uttala, att, innan makar, som äro osams, finge stämma om skilsmessa, skulle de derom göra anmälan hos själasörjaren, och först sedan någon tid förflutit, borde stämning få meddelas, på det att icke skilsmessan måtte ske genom öfverilning och på det tillfälle måtte lemnas själasörjaren att söka återförening makarne. Så som varningarne särdeles inför kyrkorådet nu äro i lagen föreskrifna, tror jag icke, att de i allmänhet kunna anses medföra någon fördel, men deremot genom sin offentlighet bidraga dertill, att försoning makarne emellan icke inträffar. Hvad angår tydningen af det lagstadgande, som handlar om äktenskapskildnad, då begge makarne begått äktenskapsbrott, så må det väl vara, att de kunna skiljas på annan grund, men jag är för min del af den åsigten, att det borde vara ett tillräckligt skäl till skilsmessa om båda de brottsliga makarne eller en af dem önskade få äktenskapet upplöst. Huruvida ordalagen i betänkandet kunde vara bättre funna, må andra afgöra, men jag vågar yrka bifall till det slut Utskottets betänkande innehåller.

Herr Widén: Om Kammarerna vill besluta en skrifvelse med det slut, som Grefve Hamilton föreslagit, skall jag icke hafva något att invända deremot. Jag vill icke neka till att det kan finnas åtskilliga brister i den nuvarande lagstiftningen angående äktenskapskildnad och att en revision deraf vore behöflig, men, i likhet med den nyssnämnde ärade talaren, ber jag att få inlägga min protest mot den motivering, som förekommer i Utskottets betänkande. Skulle en lagstiftning upprättas på så underhaltiga grunder, som här äro framställda, fruktas jag vi finge en lag, som vore mycket sämre än den vi hafva.

Så förefaller det mig underhaltigt, att Utskottet kunnat klandra, att begge makarne skola varnas, och såsom skäl dertill anført, att till exempel mannen skulle vara en drinkare, som tyranniskt behandlade sin hustru, hvarvid Utskottet antagit såsom en gifven sak, att hustrun skulle vara alldeles oskyldig och således icke behöfva vara med om varningen. Den som har någon erfarenhet i dessa ämnen vet dock, att mannen ofta förfaller till nyssnämnda last till följd af hustruns bristande omsorg om det husliga lifvets trefnad, i det att mannen då beklagligtvis ej sällan går ut och söker sin tröst på berörda olyckliga vis, emedan han saknar trefnad och frid i sitt hem. Och i allmänhet gäller väl här i alla fall ordspråket, att det icke är ens fel att två tråta, hvarför jag tror att man icke får säga, att det bör gälla såsom regel, att den ena maken är oskyldig. För öfrigt ligger det i sakens

*Revision af
lagstiftningen
rörande äk-
tenskapsskil-
nad.*
(Forts.)

natur, att sådana varningar, som de ifrågavarande, icke kunna ske ensidigt, utan att båda makarne måste vara tillstädes.

Den andra öfverraskande satsen, som jag funnit i Utskottets motivering, är, att en domstol skulle kunna döma utan föregående ransakning. Jag har för min del icke hört, att något sådant hittills passerat vid våra domstolar, utan, så vidt jag kunnat röna, hafva tvärtom domstolarne, innan de afkunnat ett domslut, gjort erforderlig utredning.

Vidare har jag öfverraskats i detta betänkande af ett tredje påstående, som en hvar borde ogilla, och det är att den religiösa behandlingen af makarne och undergåendet af presterliga varningar och förmaningar icke vidare skulle få anses som vilkor för att en skilsmessa inför domstol sedermera skulle kunna få ega rum. Här går man verkligen så långt att, om detta antoges såsom grundsats, det sedermera knappast blefve fråga om sådana varningar inför pastor. Ty sällan skulle väl det då komma att inträffa, att makar, som lefde i oenighet med hvarandra, ändock befunde sig i den sinnesstämming, att de själfmant ville underkasta sig varningar eller undervisning af en religionslärare. Mycket antagligare synes mig det vara, att de genast infunne sig vid domstol och sökte att der få en skilsmessa till stånd. Men jag hemställer, huruvida det vore välbetänkt att ställa så till, att vid ett sådant missförhållande, som här är i fråga, religionens inflytande genom själasörjarens hjälp icke skulle få komma till användning.

Slutligen finnes här en grundsats uttalad, som förefaller mig synnerligen vådlig och det är att det klandras, att oeniga makar skulle, för att erhålla äktenskapsskilnad, behöfva underkasta sig att hos Kongl. Maj:t begära äktenskapets upplösning, således, såsom en nåd, i stället för att de borde få begära denna skilsmessa hos domstol såsom rättighet. Detta anser jag vara en vådlig grundsats, enär deri ligger, att genom öfverträdelse eller underlåtande af sedelagens bud — och något mindre ligger väl icke uti äkta makars oenighet — skall man kunna förvärfva sin rättigheter. Jag kan icke tänka mig något mera besynnerligt än detta. Nej, äktenskapet är ju till sin natur ouplösligt, och vilja det oakadt äkta makar åtskiljas, så är det väl i sin ordning, att de begära detta såsom en nåd; någon rättighet, som de skulle kunna pocka på, bör det för dem icke blifva.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren, ehuru ytterligare åtskilligt skulle kunna anmärkas emot betänkandet. Jag har endast anfört dessa exempel ur motiveringen, såsom skäl hvarföre jag måste ogilla densamma, samt slutar med att biträda det skrifvelseförslag, som Grefve Hamilton framställt.

Herr Ribbing, Sigurd: Den förste ärade talare, som näst efter motionären hade ordet, yttrade sig välvilligt och i det hela taget instämmande i afseende å det slut, hvartill Utskottet kommit, om han ock ville hafva detta slut uttryckt eller den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t affattad i obestämdare ordalag än Utskottets. Men den ärade talaren yttrade derjemte, det han ansåge motiveringen otillfredsställande, särskildt i vissa af honom framdragna punkter, och detta till den grad, att han, för förklaringen af denna felaktighet, erinrade om att utskottsledamöterna vore upptagna af så många riksdagsgöro-

mål, att de ej hade tid till en omsorgsfull utarbetning af betänkanden. Nu skall jag, på det ingen må lida oskyldigt, helt upprigtigt säga, att den, som skrivit den klandrade motiveringen, är jag, ehuru Utskottets öfrige ledamöter naturligen sett på och godkänt densamma, hvadan således de möjligen förefintliga felen hufvudsakligen falla mig till last. Men sedan jag gjort detta erkännande, får jag tillägga, att det dock syns mig något tvivelaktigt, om *de* anmärkningar, som af den ärade talaren framstälts mot utskottsbetänkandet, verkligen med skäl kunna göras.

Revision af lagstiftningen rörande äktenskapskilnad.

(Forts.)

Den ärade talaren vände sig först mot hvad Utskottet, reciterande motionärens eget resonnement, anfört beträffande ondskefullt öfvergifvande och det lätta sätt att vinna skilnad i äktenskap, som deraf blifvit en följd, och han ansåg och yrkade att hvad som sålunda blifvit såsom felaktigt anmärkt, icke, såsom Utskottet förmenat, berodde på lagstiftningen eller vore lagens fel, utan berodde på felaktig lagens tillämpning, enär vid denna senare hade förbisetts, att den bortreste skulle, för att visa sin afsigt att ej återkomma, vara borta en längre tid, innan hans bortovaro kunde leda till vinnande af äktenskapsskilnad. Jag skall, med anledning häraf, bedja att få läsa upp början af 4 § i 13 Kap. Giftermålsbalken; dess första sats lyder sålunda: »Öfvergifver och förlöper mannen af ondska och motvilja sin hustru och far utrikes i det uppsåt att ej mera blifva och bo med henne, hafve ingen rätt sin lott i boet eller fasta gods sitt att råda. Vill hustrun ifrån honom skiljas, tage då stämning hos domaren.» Härmed hafva vi således kommit så långt, som till rätt för den hemmablifna makan att taga ut stämning till skilsmessas erhållande, utan att bland de uppräknade vilkoren något enda ord om huru länge den bortreste skall vara borta för att domstolen skall döma till skilnad här står att finna. Deremot är det fullkomligt riktigt, att i den citerade §:ns senare del stadgas om »natt och år» innan domaren får döma till skilnad. Men det är väl att märka, att denna senare del eller sats, hvarti tidsbestämningen förekommer, handlar om det fall, då »man icke vet hvar (den bortreste) mannen sig uppehåller»: när så är — stadgas det — då skall domaren låta lysa efter honom och »förelägga honom natt och år. Kommer han ej inom utsatt tid; döme då domaren till skilnad». Denna nu anförda ordningsföljd i stadgandena, att den utsatta tidrymden är fastställd för den händelse att den bortrestes vistelseort är okänd, visar otvetydigt, att afvaktande af tidrymdens slut innan skilsmessa beviljas, icke gäller i allmänhet såsom vilkor för äktenskapsskilnad på grund af malitiosa desertio, utan *kommer till de* i §:ns första sats angifna vilkoren, såsom ett särskildt sådant, för den händelse, att man icke vet hvar (den bortreste) mannen finnes, liksom det ock för sig har ett naturligt skäl just i nyss anförda förhållande, hvarunder man *icke* känner det »uppsåt» hos den bortreste, hvilket enligt §:ns första sats måste tagas med i betraktande såsom ett allmänt vilkor, och då så är, låter en tid förflyta för att se till *om* den bortreste ämnar återvända. Men hvarken motionären eller Utskottet har för öfrigt, då nu omhandlade § anförts såsom ett motiv för att begära revision och ändring i äktenskapsskilnadslagarne, stödt denna begäran på en *tolkning* af §:n. Utskottet säger i detta afseende, helt försigtigt, att genom §:ns ordalag

Revision af
lagstiftningen
rörande äk-
tenskapsskil-
nad.

(Forts.)

en allt för lätt skilsmessa *möjliggöres* och att redan denna laga möjlig-
het — hvars befintlighet torde få anses bevisad ur faktum af dess upp-
repade förverkligande i laga ordning — borde vara ett skäl, som visade
behovet af ordalagens ändrande; *om* nemligen man ansåge att en skils-
messa, åstadkommen genom en liten utrikes lusttur i förening med en
skriftlig förklaring att den bortreste icke ämnade återvända, vore ett
allt för lättvindigt sätt för upplösande af ett äktenskap. Utan att man
upphäfvit sig till tolkare af lagen, tyckes således redan omförmälda
möjlighet, att på anförda sätt vinna skilsmessa i äktenskap, utvisa ett
behof af ett *förtydligande* af lagen, ehuruval, såsom sagdt, jag för min
del icke kunnat finna att denna längre tid står stadgad i 4 § annat
än för den händelse, att man icke känner den bortrestes vistelseort
och således måste lysa efter honom, och att alltså en *förändring* af
§:n är af behovet påkallad.

Dernäst — och med hänsyn till motionärens och Utskottets yttrade
åsigt om olämpligheten och obilligheten i lagens föreskrift att *båda*
makarne skola undergå varningar, utan undantag för det fall att end-
ast endera, t. ex. genom sin våldsamma passion är skuld till obeständ-
det och oenigheten — har af den ärade talaren blifvit anmärkt, att
om den ena af makarne vore oskyldig, skulle de föreskrifna varningarne
egentligen *icke* riktas mot denna, utan mot den andra maken *ensamt*.
Första §:n i 14 Kap. Giftermålsbalken säger: »der hat och bitterhet
emellan man och hustru uppkommit och endera derom hos prester-
skapet gör anmälan eller det eljest kunnigt varder, då skola *makarne*
af kyrkoherden i församlingen varnas efter thy i kyrkolagen säges»,
och sedan sammaledes af kyrkorådet. Och liksom citerade § gör så-
dana varningar till vilkor för skilnad till säng och säte, så innehåller
Kongl. Förordningen af den 27 April 1810 att, efter det skilnad till
säng och säte erhållits och tiden därför är tilländagången, skola ma-
karne, om de hos Konungen vilja söka slutlig äktenskapsskilnad, vid
ansökningen foga bevis om undergångna sådana varningsgrader, som i
14 Kap. 1 § Giftermålsbalken stadgas, d. v. s. sådana varningar, som
gifvits åt *makarne*. Såsom något eget må för öfrigt anmärkas, att un-
der det den förste ärade talaren, såsom nämndt, yrkat att, då omstän-
digheterna sådant föranledde, varningen borde riktas endast åt *ena*
maken, så har deremot den *andre* ärade talare — sjelf mångårig dom-
kapitelsledamot — som i förevarande ärende yttrat sig, yrkat att *båda*
makarne varnades och alltid borde varnas, till stöd för hvilket sist-
anförda han framhållit, huruledes det skulle ligga i sakens natur att,
der oenighet mellan makarne uppstått, det icke är ens skuld att två
träta. Vid denna sats vill jag i förbigående endast erinra om att, om
äfvén ordspråk ofta, kanske i de flesta fall må befinnas riktiga, det
därför dock icke är sagdt att de alltid skola slå in, och, att sålunda
på *dem* eller på *förutsättning* af deras riktighet laga stadganden och
åtgärder icke med visshet att sålunda träffa det rätta, kunna grundas.
Med de stadganden, jag sålunda tagit mig friheten att ur lag och gäl-
lande författning citera, kvarstår alltså, äfvén i den del af Utskottets
betänkande, hvarom senast varit fråga, Utskottets, medelst refererande
ur motionen vunna, framställning till sin riktighet ovederlagd.

Den förste ärade talare, som rigtat sin kritik mot Utskottets mo-

tivering, har, vidare, vid denna motivering anmärkt, hurusom Utskottet i sina uttalanden om de ifrågavarande varningarne, som skola föregå skilnad till säng och säte, — huruledes, säger jag, Utskottet i sina uttalanden om dessa varningar skall hafva gjort sig skyldigt till en uppenbar motsägelse. En sådan skall nemligen förefinnas deri, att Utskottet på 3:e sidan i betänkandet först instämmer i motionärens anmärkning vid varningarne, att de borde ske *efter* skilsmessan till säng och säte (mot sökande af äktenskapskilnad), men straxt derefter yttrar sig mot samma varningar öfverhufvud, såsom i lag föreskrifna. Jag tror likväl, att, om man erinrar sig innehållet af motionen i ifrågavarande del och tillika med någon uppmärksamhet läser hvad på tredje sidan i Utskottets betänkande blifvit ur samma del refererad, det skall blifva alldeles uppenbart, att de uttryck Utskottet der använt, alldeles icke strida mot hvarandra. Utskottet säger i ifrågavarande ämne först: »Till dessa motionärens erinringar beträffande omförmälda varningar anser sig Utskottet böra ännu en anmärkning, i full öfverensstämmelse med uttalanden, som gjorts af sakkunniga personer, hvilka med förevarande fråga sysselsatt sig». Hvilka äro då motionärens erinringar vid varningarne? De äro tvenne. För det första den nyss refererade, att varningarne skola gifvas åt *båda* makarne, äfven i det fall, att den ena är oskyldig, för det andra, att de skola ske *före* — såsom varningar mot — skilnad till säng och säte. Dessa äro motionärens »erinringar beträffande varningarne», och i *dem* har Utskottet, enligt hvad ordställningen i betänkandet otvetydigt gifver vid handen, instämt. Derjemte har visserligen motionären yttrat — såsom hans ord falla: — »det har då (vid det olämpliga i att varningar gifvas *mot* skilnad, der oenighet finnes, till säng och säte) förefallit mig, som borde dessa varningar gifvas efter skilnaden till säng och säte» etc.; men detta yttrande innefattar uppenbarligen så litet en erinran om något olämpligt vid varningarne, att det fastmer angifver ett *sätt*, hvarpå enligt motionärens mening *anledningen* till den ena af hans *erinringar* vid varningarne skulle kunna *undandrödjas*, och detta sätt är af motionären ej ens framställt såsom ett bestämdt yrkande, utan såsom något, som »förefallit» honom, såsom »borde» det ske. Skiljer man nu från hvartannat hvad som är *erinringar* af motionären vid varningarne eller i afseende på hvad olämpligt i dem kan finnas — hvori Utskottet instämt — samt motionärens *vilkorligt* afgifna förslag till ett sätt att afhjelpa en af olämpligheterna — hvilket vilkorliga förslag Utskottet refererat utan att deröfver uttala *något* omdöme: — så torde mellan Utskottets *först* antydda instämmande i motionärens erinringar vid varningarne samt den af Utskottet sjelft till motionärens erinringar fogade erinran mot samma varningar i deras egenskap af juridiska formaliteter — det torde, säger jag, mellan dessa tvenne yttranden af Utskottet ej någon motsägelse stå att uppleta.

Slutligen har den förste ärade talaren mot betänkandet anmärkt, att Utskottet deri gjort sig skyldigt till ett misstag, bestående deruti, att Utskottet skulle hafva sagt eller genom sina yttranden såsom sin uppfattning af lagen tillkännagifvit, att, om makarne begge hade begått hor, de icke skulle få skiljas, under det deremot den rätta tydningen af hithörande lagstadgande är, att makarne under sådan förutsättning

*Revision af
lagstiftningen
rörande äk-
tenskapskil-
nad.*

(Forts.)

Revision af
lagstiftningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.
(Forts.)

icke få skiljas på den *grund* att hor är begånget. Jag måste, med anledning af denna anmärkning, bekänna, att jag icke vet hvar i Utskottets betänkande står att läsa, hvad den ärade talaren sålunda funnit. Utskottets betänkande i den punkt, om hvilken nu är fråga, innehåller nemligen helt enkelt först ett inom citationstecken stäldt anförande af sista delen utaf 1 § i 13 kap. Giftermålsbalken, som har följande lydelse: »hafva de begge hor gjort, och endera med den andra förut ej blifvit förlikt; då må deras äktenskap ej skiljas». Sedan detta lagstadgande af Utskottet citerats — med förutgången utsago, att anmärkning mot detsamma, enligt Utskottets åsigt, med fog kunde ske, — öfvergår Utskottet (på sidan 4 i betänkandet) omedelbart derefter till ett, likaledes inom tecken stäldt, citat angående samma sak af Lagkomitén, för att sålunda angifva skäl, hvarför det citerade stadgandet enligt Utskottets åsigt bör ur lagen utgå. Något mer om denna sak innehåller ej Utskottets betänkande. Under sådan förhållande blir den första anmärkning, till hvilken den ärade talarens senast refererade klander mot Utskottet gifver anledning, den, att den förunderliga uppfattning af sista satsen i § 1 kap. 13 Giftermålsbalken, den ärade talaren i Utskottets betänkande funnit, ej egentligen skulle falla Utskottet, utan Lagkomitén till last. Men jag vågar påstå, att äfven i Lagkomiténs yttrande en sådan besynnerlig uppfattning icke står att finna. Första punkten af nyss omnämnda lagrum innehåller ju helt enkelt att, om en af makarne begått hor, och de icke blifvit förlikta, så eger den andra maken på grund deraf begära och äfven erhålla skilsmessa; den andra punkten, att, om båda begått hor, få de deremot icke (naturligen på denna grund) skiljas. Lagkomiténs i betänkandet citerade yttrande härom är: »man har ej funnit det förbud mot skilnad, böra bibehållas, lagen stadgar, när begge makarne begått hor» och Lagkomiténs angifna skäl för denna sin åsigt, att dubbelt hor är dubbel anledning till skilnad, med tillägg derefter: »att sammanhålla makarnes föreningsband, under så bedröfliga omständigheter, skulle endast vara att förvandla äktenskapet till en straffanstalt». Att nu detta yttrande af Lagkomitén skulle visa, att vare sig denna komité, eller Utskottet, då det anført yttrandet, skulle hafva trott, att, så snart blott begge makarne begått hor, äktenskapet dermed skulle hafva öfvergått till ett sakrament: det vågar jag påstå sakna grund i de anförda orden.

Hvarför har jag nu sysselsatt mig med granskning af dessa mot Utskottets motivering framställda anmärkningar? Icke blott, eller ens hufvudsakligen, för att försvara det i detta betänkande presterade arbete af mig, som ju alltför väl kan få vara mer eller mindre bräckligt. Mitt egentliga skäl har varit ett helt annat. Då den ärade talaren funnit utskottsbetänkandet behäftadt med de fel, han i sina anmärkningar påpekat, har han deraf hemtat anledning till yrkande, att Riksdagens skrivelse *icke* borde innehålla underdånig anhållan om en revision af äktenskapsskilnadslagarne för beredande af ändringar i *de syften*, utskottsbetänkandet antydt; utan Riksdagen borde begära de förändringar i nyssnämnde lagar, som kunde anses *lämpliga*, eller *behöfliga*. Det förefaller mig, som om Kongl. Maj:t genom en sådan till innehålllet, syftningen och önskningarne beträffande de begärda ändringarne fullkomligt obestämd skrivelse tilläfvats icke skulle kunna

veta *hvad* Riksdagen med skrivelsen egentligen afser och vill, samt därför ock helt naturligt åt saken kunde komma att göra ingenting. Af *sådan* anledning har det synt mig önskvärdt om det kunde visas, att åtminstone i *de* anmärkningar, den ärade talaren rigtat mot utskotts-
betänkandet, intet hinder vore gifvet mot att i en underdånig skrivelse, såsom motiv och såsom förtydligande af dess syfte, hänvisa till innehållet i nyssnämnda betänkande.

*Revision af
lagstifningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.
(Forts.)*

Den andre ärade talaren, som vändt sig mot betänkandet, har fäst sig vid Utskottets yttrande om den religiösa betydelsen af de varningar, som äro vilkor för skilnad till säng och säte, och den ärade talaren har yttrat sig tro, att genom bifall till Utskottets förslag dessa varningar eller förmaningar skulle blifva, om icke rent af förbudna, så åtminstone omöjliga att verkställa. Denna den ärade talarens farhåga tror jag likväl bero på ett misstag. Så vidt jag kunde fatta, grundade talaren nämnda förmodan eller påstående derpå, att, om icke makarne vore skyldiga att underkasta sig varningarne eller förmaningarne, innan de ginge till domstol, så skulle vid första oenighet den ena eller begge med sådan brådska rusa åstad till domstolen för erhållande af skilsmessa, att ingen mellantid skulle blifva öfrig mellan grälet och stämningens uttagande, under hvilken kyrkoherden och kyrkorådet kunde göra sig undermåttade om makarnes förhållanden och utdela varningarne. Det förefaller mig dock otroligt och osannolikt, att af borttagandet af förmaningarnes eller varningarnes betydelse af juridiska vilkor för att få stämma till skilnad till säng och säte, eller i äktenskapet, följden skulle blifva, att vid hvarje ordvexling eller träta makarne emellan den ena eller andra af dem skulle i hastigt mod rusa till domstolen för att få äktenskaps-
skilnad. Först och främst *finnes* icke domstol att när som helst rusa till, allra minst på landet, men ej heller i städerna; utan, om icke ett särdeles — lyckligt eller olyckligt — sammanträffande af stunden för grälet och stunden för domstolens sammanträde eger rum, få makarne god tid att lugna sig, på landet ofta i hela månadtal, i stad åtminstone till veckodagen för domstolens session. Men för det andra får jag upprigtigt säga, att den egentliga anledningen till min öfvertygelse att den ärade talarens omnämnda farhåga grundar sig på ett misstag, är den tro, jag hyser, att i de allra flesta fall, om icke i alla, folk, som äro gifta, skola betänka sig mer än en gång, innan de gifva sig i väg för att få äktenskapet upplöst, hvilken tro hos mig åter grundar sig på tron att hos få, om hos någon, hvarje den sista gnista af känsla för pligt och åtagna förbindelser är slocknad. Men äfven om i något fall så skulle vara, synes mig *klokheten* bjuda dem att icke på grund af tillfälliga och obetydliga anledningar genast söka äktenskapsskilnad, då, åtminstone om hvad motionären och Utskottet såsom önskvärdt uttalat skulle stadgas, dom till skilnad i äktenskapet skulle föregås af och grunda sig på undersökning af domstolen. Att, under sådant förhållande, framträda såsom kårande inför domstol blott för att der få orätt, torde väl icke i allmänhet kunna anses så eftersträfvansvärdt, att man egde anledning antaga att det skulle blifva det vanliga.

Utskottet har i slutet af sitt betänkande i allmänna uttryck sammanfattat sina åsigtter om hvad som behöfves och om hvad som felas i nuvarande lag angående äktenskapsskilnad. Utskottet anser att med

Revision af
lagstiftningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.
(Forts.)

det tillämpningssätt, som 4 § 13 kap. Giftermålsbalken medgifver, dörren är öppnad för allt för lättsinniga äktenskapsskilnader, hvaraf, i den mån dessa komma i bruk, helt naturligt skall alstras det föreställningssätt, att äktenskapet är något som kan börjas och slutas när kontrahenterna så tycka, liksom andra tillfälliga föreningar menniskor emellan: ett föreställningssätt, som ej kan finnas utan att verka lika demoraliserande på förhållandet mellan man och hustru, mellan föräldrar och barn, som upplösande i och på staten och vilkoren för dess bestånd. Å andra sidan åter har Utskottet uttalat den åsigt, att lagen icke bör innehålla stadganden, som så godt som tvinga till ett äktenskaps fortsättande, blott därför att det en gång blifvit vederbörligen sanktionerad, äfven när deraf endast återstår den yttre formen, men deremot hvarje fläkt af den sinnesförfattning hos makarne flytt, hvilken är äktenskapets väsen och inre kärna. Ett sådant qvarhållande af äktenskapet betraktar Utskottet såsom orätt, emedan det dermed vore reduceradt till betydelsen af en legal tvångsanstalt, hvilken derjemte inebure ett sätt af förenings mellan en man och en qvinna, som annars af sedelagen är förbjudet. Jag skall, för belysande af det senast sagda, taga mig friheten att anföra en kort strof ur ett 1809—1810 årens Riksdags Lag-Utskotts betänkande. Med anledning af enskild motion hade Utskottet tillstyrkt, att skilnad i äktenskap skulle kunna vinnas på vissa grunder (desamma, som i författningen af den 27 April 1810 sedan upptogos), utöfver de i 1734 års lag innehållna. Detta betänkande hade blifvit återremitteradt, bland annat af det skäl, att Utskottets förslag allt för mycket skulle lätta äktenskapets upplösning. I afseende på denna sista anmärkning yttrar Utskottet (enligt den tidens tidens sed att i svaret särskildt nämna den, som framställt anmärkning) i nytt betänkande: »lika med Herr Doktorn anser Lag-Utskottet äktenskapsbandet för heligt, och att till dess upplösning tillfälle ej bör öppnas, utan att trängande nödvändighet det påkallar; men Utskottet tror derjemte, att det egentligen heliga deruti ligger i den sinnesförfattning, för hvilken Herr Doktorn lika med Utskottet ansett inbördes aktning vara ett vilkor»; och i full öfverensstämmelse med den åsigt, som i anförda ord eger sitt uttryck, anmärker Utskottet redan i sitt förste afgifna betänkande i ärendet, att »när den inbördes aktning, hvilken är vilkoret för den moraliska förening, som utgör äktenskapet, försvunnit, har äktenskapet således i makarnes inre känsla och medvetande redan upphört, om ock det yttre skenet af den förra förbindelsen ännu bibehålles». Under sådant förhållande, tillägger Utskottet, blir äktenskapet »ett band, hvars bibehållande i det yttre mera skulle verka emot, än befordra renhet i seder».

Nu vet jag mycket väl, att hvarje förslag till borttagande af en i lag föreskrifven åtgärd, som försvårar vinnande af äktenskapsskilnad, vanligen mötes af den i sig fullt berättigade erinran, att äktenskapet, såsom varande statens sedliga rot, icke bör kunna upplösas utan de mest trängande anledningar. Jag erkänner, såsom sagdt, till fullo righeten af nyss anförda sats. Frågan är blott: om icke till sådana mest trängande anledningar äfven hörer den, att kärlek och aktning mellan makarne upphört och efterträds af mer eller mindre våldsamt oenighet eller af mer eller mindre våldsamt förtryck. Det är ju ej att

neka, att i dessa fall ett osedligt förhållande i äktenskapet har inträdt, att den ena eller begge makarne göra motsatsen af hvad deras pligt är och af hvad som innebäres i deras åtagna förbindelser och deras löften, afgifna vid äktenskapets ingående. Men, om så är, kan man väl rimligen säga att staten sålunda skulle hvilat på en osedlig sedlig grund? I allmänhet anser man, att, der motsägelse visar sig, behöfves ej vidare resonnement eller bevis för att nå öfvertygelse om det motsägandes origtighet. Men låtom oss, för att tydliggöra *huru* och *med hvad villkor* familjen är statens sedliga rot, erinra oss lydelsen redan af den första utsagan härom. Det är den, som innehålles i det ännu belighållna budet och löftet: »hedra fader och moder, och du skall länge lefva på jorden», eller: »på det du skall länge lefva i landet, som Herren din Gud dig gifva skall». Men icke kan man ställa denna uppmaning: att hedra fader och moder till de barn, som dagligen äro vittnen till denna faders och moders gräl, förtryck, misshandling; sådant innebure, att man ville hafva barnen till blotta maskiner, som hedra äfven det minst hedervärda, blott derför att det kallas föräldrar. Man kan med fullt skäl säga, att, der den ömsesidiga kärleken i äktenskapet upphört, der verkar dettas fortfarande bestånd mera *mot än för* framkallande och bibehållande, i och med äktenskapet, af renhet och sedlighet, hvilka, i och genom familjen framkallade, bestå i medvetandet och utöfvandet af ordning och tukt, af vördnad och vördnadsfull kärlek för den familj, hvartill barnen höra såsom yngre medlemmar, och hvars styrande princip representeras af fader och moder. Det är ock i denna tukt, i denna vana vid och känsla för ordning och af vördnad samt i kärleken dertill: det är, säger jag, häri familjens betydelse såsom statens sedliga rot består. Har den upphört att deraf vara ett uttryck, har ett äktenskap öfvergått till en institution, som icke längre kan ingifva vördnad eller kärlek och ej heller utgör uttrycket deraf, då har den ock förlorat sin karakter af statens sedliga rot och verkar med afseende på statens bestånd och styrka snarare skadligt än nyttigt.

Jag vill göra en enda anmärkning till, med afseende på de ifrågasvarande varningarne eller förmaningarne, mot hvilkas borttagande, såsom juridiskt föreskrifna, farhågor af här ofvan angifna anledning så ofta blifvit uttalade. Om dessa varningar eller förmaningar skola behållas af *det* skäl, att annars äktenskapsskilnader allt för mycket kunde påskyndas eller underlättas, hvilken *betydelse* och hvilken *användning* få de då? De komma att utgöra laga former eller laga åtgöranden, som man måste underkasta sig, för att komma till det slutliga, åsyftade målet: äktenskapsskilnaden. Men hvartill har man dermed gjort dessa förmaningar? Från betydelsen af ett sedligt och religiöst godt, afseende återknyttande af de äktenskapliga banden, hafva de öfvergått till rent juridiska formaliteter, nödiga såsom medel för att kunna ernå upplösning af äktenskapet. Man vill häremot måhända invända, att ju kyrkoherden i alla fall, då han gifver varningen, kan hålla uppbyggliga och vackra tal. Ja bevars, det är min öfvertygelse att han derom bemödar sig. Men detta hindrar ej, att deras sedliga betydelse och verkan i de flesta fall skall gå förlorad, så snart de af lagen få karakteren af medel för yttre syften eller fördelar. Man erinra sig exempel-

Revision af
lagstiftningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.
(Forts.)

Revision af
lagstiftningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.

(Forts.)

vis, huru ofta nattvardens religiösa helgd blifvit åsidosatt, då dess begående inom viss tid varit i lag stadgadt såsom vilkor för vinnande eller åtnjutande af vissa borgerliga förmåner. Det må slutligen blifva anmärkt, att det för öfrigt icke är så säkert, att dessa varningar verka något särdeles uppskof eller hinder för äktenskapsskilnad. De kunna göra det, så länge hos makarne någon känsla af blygsel och förlägenhet för deras undergående är kvar. Men hafva de blott besegrat sådana känslor, d. v. s. just i de fall då varningarne i deras *sedliga* betydelse bäst behöfdes, skola makarne nog skynda att få dessa formaliteter undangjorda, och de få, vare sig veckor eller månader, som dertill kunna åtgå, skola, fruktar jag, sakna hvarje betydelse med hänsyn till det beräknade syftet: att genom varningarne tillförsäkra äktenskapet långvarighet och bestånd.

För min del vågar jag, på grund af hvad jag anfört, vördsamt anhålla om bifall till Utskottets förslag till skrifvelse, och jag tager mig friheten att anhålla om detta, hellre än om bifall till den formulering, som Grefve Hamilton framställt, hufvudsakligen därför, såsom jag redan framhållit, att denna sistnämnda formulering synes mig, med afseende på Riksdagens tendens och mening i sak vara för litet sägande, för att Kongl. Maj:t skulle ega fullt skäl att dervid fästa afseende.

Herr Berg: Den lätthet, som för närvarande eger rum med afseende på äktenskapsskilnads erhållande, kan icke annat än på det betänkligaste sätt inverka på hela samhället och icke minst på våra kyrkliga förhållanden. Det är för det första alldeles klart, att det sedliga medvetandet skall slappas och äktenskapliga förbindelser temligen lättsinnigt ingås, då man på förhand vet — äfven om man icke reflekterar deröfver då man gifter sig — att det icke är så noga med hvad presten vid vigsel tillfället yttrar om äktenskapets orygglighet, utan det går för sig att få saken ändrad. Men det är vidare en annan omständighet, som gör, att jag med glädje helsat det af motionären väckta förslag om en skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i den nuvarande lagstiftningen, och det är det trångmål, som det svenska lutherska presterskapet måste befinna sig uti, så länge statens lagar i afseende på äktenskapsskilnad äro sådana som nu är fallet. Det kan icke vara bra ställt, när staten har vissa lagar, af hvilka den ena upphäver den andra, eller med nödvändighet tvingar en del af statens embetsmän, att rent af bryta mot sina heligaste eder och ingångna förpligtelser; men sådana äktenskapslagarne i vårt land för närvarande äro, anser jag, att presten icke sällan blir satt i det nödvändiga trångmål, att bryta mot sin ed. Man hör ju vid hvarje vigsel, att den lutherska presten, som tillika är statens tjenare, säger till de båda nygifta: »betänken (I som nu hvarandra till äkta tagit) att Edert äktenskapsförbund är oryggligt!» och han gör detta icke blott på grund af statens lag, utan på grund af *den* lag, presten svurit att i första rummet efterleva och lära; och stödjande sig på det bibelställe, der Frälsarens ord angående äktenskapets orygglighet finnas anförda, stadfästar han det äktenskapliga förbundet makarne emellan. Efter någon tid kan dock inträffa, att den ene af kontrahenterna af någon bevekelsegrund — t. ex. att han tröttnat vid sin, kanske mycket älskvärda, maka eller

att han bindes af lusta till någon annan, eller att han tror sig få mera penningar med en annan o. s. v. — vill blifva qvitt sin ingångna förbindelse. Han reser då till Köpenhamn, han låter lysa efter sig och inom kortare tid än ett år är saken utagerad och han har fått skiljobref, hvarefter han kommer tillbaka med sin nya brud till samma prest, som då återigen måste säga till honom: »Betänken att Edert äktenskap är oryggligt.» Huru är det möjligt, mine Herrar, att man skall hafva tillbörlig aktning för en kyrka, hvars lärare äro tvungna att spela en sådan komedi med Guds heliga ord. Då presterskapet sålunda tvingas att handla mot sin öfvertygelse, mot sin tro, och i alla händelser emot den bibel presten svurit att lefva och lära efter, då är det icke underligt, att det kyrkliga medvetandet allt mer och mer slappas, att kärleken för den svenska kyrkan och dess lärare blir allt mer och mer undergräfd, och att denna kärlek fästes vid andra. Detta är emellertid följden.

Om nu staten vill gå en annan väg än kyrkan och om staten anser, att sådana fränskilda makar böra hafva rätt att ingå nya äktenskap, så må ju staten medgifva det, men staten bör icke genom sina lagar tvinga kyrkans presterskap att lysa kyrkans välsignelse öfver en förbindelse, som kyrkan och presten måste anse vara moraliskt oriktig. Den är oriktig redan ur den synpunkten, att, om presten viger en fränskild make vid en ny maka, så har han derigenom varit behjelpig att göra det för denne make omöjligt att komma till verklig bättring. Bättringen består icke blott i ånger öfver det onda man gjort, utan äfven deri, att den ångerfulle, der han det kan, godtgör sitt fel. Om nu den brottslige maken väckes till ånger och samvetsqual deröfver, att han förolämpat och öfvergifvit sin förra maka, så kan han, då han är vigd vid en annan, icke godtgöra sitt fel på annat sätt än genom att bryta den nya förbindelsen och sålunda göra ett nytt brott.

Hvad nu angår lagens bestämmelser, att oeniga makar skola varnas, så kan man fråga: hvad innebär detta? Man har sagt, att detta blott är en yttre formalitet, som måste försiggå, innan domstolen kan stadfästa äktenskapsskilnaden. Men det är något mycket djupare. Kristus sjelf har sagt, att den felande skall varnas inför församlingens äldsta och sedermera inför sjelfva församlingen, och att den, som deraf icke låte sig rätta, han skulle anses såsom en hedning och publikan. När således den tredskande maken icke lyder presten och icke heller församlingen, så skall han anses hafva utträdt ur församlingen. Kyrkorådet säger rent ut, genom sin varning, att han gjort sig ovärdig att vara en kyrkans medlem, men inom ett halft år deretter skall, om han vill gifva om sig, presten säga, att det är ett *kristligt äkta förbund* och lysa kyrkans välsignelse deröfver. Detta anser jag vara högst oriktigt, och jag har velat uttala detta, under önskan att en förändring till något bättre måtte ske, och får jag derföre instämma i Grefve Hamiltons förslag.

Herr vice Talmannen: Jag skall endast göra en erinran vid den uppgift, som lemnats angående lagskipningen. Om jag icke missförstått en af de föregående talarne, skulle nemligen, enligt hans ut-sago, den tolkning af 13 kap. 4 § Giftermålsbalken, hvilken här blifvit

*Revision af
lagstiftningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.
(Forts.)*

klandrad, vara utaf en af våra öfverrätter gillad. Under den tid af nära 18 år, som jag varit ledamot af Konungens Högsta Domstol, har likväl icke, mig veterligen, förekommit något enda fall, i hvilket berörda lagtolkning kan anses hafva blifvit af öfverrätt godkänd, hvaremot jag helt nyligen sett ett domslut, som syntes mig utmärka motsatsen. Enskildt har i dag blifvit för mig berättadt om ett af öfverrätt meddeladt beslut, som skulle innebära ett gillande af den härstädes klandrade åsigten; men, efter det referat jag fått angående sistnämnda beslut, innefattar det icke något sådant gillande, så vida den afdömda frågan gälde allenast klagan öfver olaga uppskof i ett äktenskapskilnadsmål. Jag betvivlar att det låter sig visas, att lagskipningen i öfverrätterna någonsin gillat den tolkning, som man här framhållit såsom oriktig.

Herr Fröman: Det är såsom Kanslideputerad, som jag har tagit mig friheten att begära ordet. Det är nemligen Kanslideputerade, som det åligger att uppsätta den skrifvelse, som möjligen kan blifva beslutet.

Då emellertid här framstälts allvarsamma anmärkningar mot de motiv, på hvilka Utskottet har stödt sitt tillstyrkande af en underdånig skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t, och å andra sidan uppträdt försvarare af samma motiv, så vet jag verkligen icke, hvad det egentligen blifver, som Kanslideputerade skola anföra i sin skrifvelse. Skulle Kammaren stanna vid det beslut, som Grefve Hamilton föreslagit Kammaren att fatta, så blifver det ganska obetydligt, som i motiveringen deraf skall sägas, och jag vet verkligen icke, hvad Kongl. Maj:t på grund af en sådan skrifvelse skall kunna göra. Mig förfaller det, som om den starka divergensen mellan meningarna inom Kammaren snarare borde föranleda till afslag å allt sammans än till bifall till någon af dessa olika meningar, synnerligast som troligen icke någon mera genomgripande förändring af våra äktenskapslagar kan ega rum förr än i sammanhang med en ny giftermålsbalk.

Grefve Hamilton: Jag begärde ordet endast för att anmärka, att man af slutet utaf Herr Ribbings anförande, likasom af hela anförandet af en annan talare, skulle kunna draga den slutsats, att någon här i Kammaren yttrat sig på sådant sätt, att han icke syntes rätt uppfatta äktenskapets helgd eller icke önskat, att den måtte i vårt land så vidt som möjligt bevaras. Jag måtte vara den ende, som uppträdt mot Utskottets förslag, men skulle man hafva fattat mitt yttrande så, att dessa begge talares anföranden behöfts för min vederläggning, då har verkligen ett missförstånd egt rum. Jag hade trott, att man icke genom ofullständiga och otydliga motiv borde skämma bort en god sak, och att man således hellre borde göra skrifvelsen till Kongl. Maj:t något kort, än skriva den på ett sätt, som kunde gifva anledning att lägga hela saken å sido. Detta var enda skälet för mitt uppträdande, och naturligt är, att, om jag varit af den tanke, att lagstiftningen om äktenskapsskilnaden icke kunde behöfva något förtydligande, så hade jag yrkat afslag å Utskottets betänkande, hvilket

jag likväl icke gjort, utan jag har blott yrkat en obetydlig modifikation af Utskottets förslag.

Jag har af en ledamot af Konungens Högsta Domstol nu fått rätt i afseende å mitt yttrande om lagskipningen i dessa frågor, och jag anser mig äfven hafva af den siste talaren fått rätt, ty om han verkligen gillat Utskottets motiv, så hade han väl icke stannat vid yrkande om afslag. Jag går likväl icke så långt, utan jag tror, att Kanslideputerade, af hvilka åtminstone en känner lagen bättre än kanske de flesta i vårt land, skola kunna finna något uttryck som passar för det skrifvelseförslag, som jag framställt, och i denna förhoppning anhåller jag om bifall till detta mitt förslag.

*Revision af
lagstiftningen
rörande
äktenskaps-
skilnad.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden: 1:o att Utskottets förevarande utlåtande måtte bifallas; 2:o af Grefve *Hamilton*, att Kam-maren skulle bifalla Utskottets hemställan med följande förändrade lydelse: »att Riksdagen måtte besluta, att i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes underkasta gällande lagbestämmelser om äktenskapskilnad en revision för beredande af derutinnan erforderliga ändringar»; och 3:o att utlåtandet måtte afslås.

Härefter framställde Herr Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på bifall till Grefve *Hamiltons* förslag, då svaren utföllo med ja och nej i blandning, och slutligen proposition på afslag å utlåtandet, hvilken proposition jemväl besvarades med blandade ja och nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf, och sedan Kam-maren, på Herr Talmannens framställning, såsom kontraproposition vid voteringen antagit Grefve *Hamiltons* förslag, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som afslår Första Kam-marens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles Utskottets hemställan med den deri af Grefve *Hamilton* föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 15.

Nej — 28.

Föredogos Särskilda Utskottets den 27 sistlidne April bordlagda utlåtanden:

N:o 1, i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner rörande landtförsvarets ordnande; och

N:o 2, i anledning af väckta förslag angående dels grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, dels reglering af nämnda skatter, dels införande af en fastighetsskatt, för den händelse minskning af statsinkomst skulle uppstå genom grundskatternas förändring, dels förändrade bestämmelser i fråga om allmänna bevillingens utgörande, dels ock förändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Flere ledamöter begärde dessa utlåtanden ånyo på bordet; hvar-efter Herr Talmannen yttrade, att han, i enlighet med hvad vid hållet talmanssammanträde öfverenskommit att föreslå, nu finge hemställa, huruvida Kammarerna behagade besluta, att Särskilda Utskottets ifrågasvarande utlåtanden N:o 1 och 2 skulle i deras nu nämnda ordning uppföras främst på föredragningslistan för det sammanträde, som komme att hållas nästa Måndag den 6 i denna månad.

Svarades ja.

Anmäldes och bordlades:

Bevillings-Utskottets betänkande N:o 10, angående tullbevillingen;

Banko-Utskottets memorial N:o 15, angående instruktionen för nästkommande Riksdags Banko-Utskott;

samt Andra Kammarens protokollsutdrag;

N:o 195, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 26, rörande ett från Första Kammarerna ankommet protokollsutdrag, i fråga om ändring af 6 § 5 mom. af nu gällande folkskolestadga; och

N:o 196, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 28, om underdånig skrifvelse angående omarbetande af krigslagarne.

Kammarerna åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
O. Brakel.